

laiškaĩ
lietuviams

lapkritis / november 1987

VISI ŠVENTIEJI IR VĖLINĖS	325	Juozas Vaišnys, S.J.
MARIJOS METAI IR ŠEIMA	327	Kun. A. Steigvilas, M.I.C.
NIEKAS NEGALĖS ATSKIRTI	328	Chiara Lubich
KAIP IŠSILAIKYTI LIETUVIAIS KATALIKAIS	329	P. Daugintis, S.J.
ABSTRAKTINIS MENAS IR SAKRAMENTINIS PAMALDUMAS	336	V. Bagdanavičius, M.I.C.
DEVINTOJI EKSKURSIJA	343	Ekskursantai
DVIKALBIŠKUMAS SVETUR	348	Dr. Algis Norvilas
PAŠAUKIMAS AR AKLAS LIKIMAS	349	Kun. Jonas
KĄ MAN REIŠKIA BŪTI KRIKŠČIONE?	352	Lina Grigaitytė
KĄ KRIKŠČIONYBĖ DAVĖ LIETUVAI	352	Rasa Hollenderytė
TĖVYNĖJE	354	Gediminas Vakarīs
KALBA	357	Juozas Vaišnys, S.J.
ATGARSIAI	353	Skaitytojai
ŠYPSULIAI	359	Red.
TRUMPAI IŠ VISUR	359	Juoz. Pr.

Šis numeris iliustruotas nuotraukomis iš “Laiškų lietuviams” ekskursijos.
Viršelio piešinys Rasos Sutkutės.

Laiškai Lietuviams — Letters to Lithuanians (ISSN 00301-540) is published monthly except July/August, when bimonthly, for \$10.00 a year by Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, IL 60636. Second class postage paid at Chicago, IL and additional mailing offices. POSTMASTER: Send address changes to Laiškai Lietuviams, 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636.

VISI ŠVENTIEJI IR VĖLINĖS

JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

Lapkričio pradžioje yra dvi prasmingos šventės: *Visi šventieji* ir *Vėlinės*. Visų šventųjų diena mums turėtų būti ypatingai miela ir artima, nes mes čia prisimename visus danguje esančius šventuosius; ne tik tuos, kurie Bažnyčios yra paskelbti šventaisiais, bet ir visus kitus, kurie yra danguje, taip pat savo gimines, draugus ir artimuosius. Juk visi, kurie nueina į dangų, jau yra šventieji, kai kurie net gali būti šventesni už tuos, kurie yra kanonizuoti. Jeigu kam, išėjusiam į amžinybę, iki šventumo ko nors dar trūksta, jeigu jis žemėje nespėjo atsilyginti už savo nusikaltimus bei netobulumus, tai jis užsipelnytą bausmę atlieka skaistykloje. Jie jau yra kandidatai į šventuosius. Skaistykloje jie ruošiasi eiti į dangų. Juos visus mes prisimename Vėlinių dieną.

Šios dvi šventės yra Apaštalų tikėjimo išpažinime minimo "šventųjų bendravimo" pagrindas. Mat Kristaus įsteigtąją Bažnyčią sudaro trys skirtingos žmonių grupės: triumfuojančioji Bažnyčia danguje, kenčiančioji Bažnyčia skaistykloje ir kovojančioji Bažnyčia čia, žemėje. Šios trys skirtingos Bažnyčios dalys priklauso tam pačiam mistiniam Kristaus Kūnui, tai pačiai visuotinei Bažnyčiai. Tarp jų yra glaudus bendradarbiavimas, vadinamas šventųjų bendravimu. Ryšys tarp šių trijų Bažnyčių, ar Bažnyčios dalių, yra tikėjimo tiesa, nes, kaip minėjome, Apaštalų tikėjimo išpažinime sakoma: "Tikiu šventųjų bendravimą".

Kaip tas bendravimas pasireiškia ir dėl ko jis vadinamas "šventųjų"? Su triumfuojančia Bažnyčia danguje mes bendraujame, gerbdami tuos tikėjimo didvyrius, kurie jau yra pasiekę savo tikslą, ir prašome jų užtarimo. Jeigu mes, šios žemės keleiviai, kovojančios Bažnyčios nariai, galime iš Dievo išprašyti įvairių malonių ne tik sau, bet ir kitiems, tai dar galingesnės maldos turi būti šventųjų, kurie yra daug artimesniuose santykiuose su Dievu. Kaip

Marijampolės bažnyčia, papuošta iškilimėms, perkeliant pal. Jurgio Matulaičio palaikus iš kriptos sienoje į altorių ir švenčiant krikščionybės 600 metų sukaktį.

Jurgio Lendraičio nuotr.

minėjome, tarp tų danguje esančių šventųjų yra ir mūsų giminių, draugų, pažįstamų. Jie, be abejo, nebus indiferentiški protingiems mūsų prašymams ir, kiek galėdami, padės.

Šventieji, esantys danguje, bendrauja ir su kenčiančia Bažnyčia, užtardami pas Dievą skaistyklos sielas ir prašydami sutrumpinti jų kančias, kad greičiau galėtų pasiekti savo tikslą — susitikti su jais danguje ir drauge garbinti savo Kūrėją. Teologai sako, jog didžiausia kančia sieloms skaistykloje yra ta, kad jos dar negali regėti Dievo. O jos, atsiskyrusios nuo savo kūno, jau labai gerai supranta, kad didžiausia ir vienintelė laimė bei tikslas — regėti Dievą ir gyventi kartu su juo. Skaistykloje esančios sielos jau nebegali nieko užsipelnyti, jos gali tik kentėti ir savo kentėjimais atsilyginti už praėjusio gyvenimo klaidas. Tad šią kenčiančią Bažnyčią galėtume pavadinti ir pasyviąja Bažnyčia. Jos nariai gali tik pasyviai kentėti, bet abiejų kitų Bažnyčių nariai jiems gali aktyviai padėti. Mes galime jiems Dievo malonių išprašyti ne tik malda, bet ir aukomis bei gerais darbais, o ypač šv. mišių auka. Tos sielos, baigusios savo apsisvalymo laiką ir patekusios į dangų, savo buvusių geradarių neužmirš, bet stengsis savo maldomis ir užtarimu atsilyginti.

Mes, kovojančios Bažnyčios nariai, ir čia, žemėje, bendraujame vieni su kitais. Visi, būdami to paties mistinio Kristaus Kūno nariai, tam tikra prasme dalyvaujame vieni kitų nuopelnuose, koku nors būdu kenčiame už kitų nuodėmes ir stiprėjame kitų gautomis malonėmis. Visų trijų Bažnyčios dalių nariai yra vadinami šventaisiais, nes šventumas yra kiekvieno tikslas. Tik tie yra arba bus tikrieji Bažnyčios nariai, kurie yra arba bus šventi. Todėl Kristaus įsteigtąją Bažnyčią galime pavadinti šventųjų Bažnyčia. Bet teologas Kari Rahner, S.J., šioje žemėje esančią kovojančią Bažnyčią yra pavadinęs ir "nusidėjėlių Bažnyčia". Tai tiesa. Visi šios žemės keleiviai yra nusidėjėliai. Kristus ir įsteigė Bažnyčią tam, kad ji padėtų nusidėjėliams pakilti iš savo paklydimų ir tapti šventais.

MARIJOS METAI IR ŠEIMA

Kun. Aug. Steigvila, M.I.C.

Vienas svarbiausių Marijos metų tikslų yra šeimų sukrėščioninimas. Dabartinis popiežius krikščionišką šeimą yra pavadinęs maža namų bažnyčia. Juk iš tikrųjų Kristaus Bažnyčia žemėje susideda iš tikinčiųjų šeimų. Be šeimų negalima įsivaizduoti Bažnyčios. Krikščioniškos šeimos yra Kristaus įsteigtos Bažnyčios mažos, gyvos ląstelės.

Kiekvienoje bažnyčioje yra altorius, prie kurio atnašaujama šv. mišių auka, ir tikintieji susirinkę sudeda savo maldas. Taip pat ir kiekvienoje šeimoje turėtų būti altorėlis, prie kurio visa šeima susirinktų bendrai maldai. Bendra šeimos malda yra ryšys, kuris sujungia šeimą su Dievu ir išlaiko šeimos narius vieningus.

Bendra malda bažnyčioje ar šeimoje turi ypatingą galią, kurią Dievas suteikia besimeldžiantiems. Pats Kristus yra pasakęs: "Kur du ar trys yra susirinkę mano vardų, aš esu jų tarpe" (Mt 18,18).

Bendroje maldoje dalyvauja ir Kristus, kaip matote iš tikrą cituotų Evangelijos žodžių. Jis yra mūsų tarpininkas, kuris lydi besimeldžiančiųjų prašymus ir užtikrina, kad jie bus išklausyti. Kai šv. Petras Jeruzalėje buvo patekęs į kalėjimą, tikintieji susirinkę meldėsi už jį. Dievas jų maldų išklausė, ir Petras stebuklingu būdu buvo išlaisvintas iš kalėjimo.

Vienoje šeimoje kasdien buvo kalbamas rožančius. Prie penkių paslapčių dar būdavo pridėdama šešta specialia intencija, kurią šeimos galva atskleidė savo gyvenimo pabaigoje, pasakydamas, kad toji šeštoji paslaptis buvo kalbama, prašant Dievą, kad iš tos šeimos kurį nors sūnų jis pašauktų į kunigus. Maldos buvo išklaustos su kaupu, nes iš šeimos išėjo du kunigai.

Visus ginčus ir nesklandumus šeimoje būtų galima išlyginti, jei šeima kasdien praktikuotų bendrą maldą prie šeimos altorėlio. Tai esu patyręs iš ilgos savo pastoriacijos šeimose. Kartą teko padėti sulipdyti beišyrančią šeimą. Ėmiausi maldos ir sakra-

mentų priemonių, ir toji šeima iki šiol laimingai sugyvena ir gražiai augina savo vaikus.

Todėl galima tvirtinti, kad bendra šeimos malda yra Dievo palaima visai šeimai ir visiems šeimos nariams, nes ji visus jungia ir lydi sunkumuose, apvainikuodama pergale.

ŠVENTAS RAŠTAS — ŠEIMOS PATARĖJAS

Lietuvoje, kur neleidžiama platinti religinės spaudos, yra didelis Dievo žodžio alkis. Tikintieji dažnai ranka nusirašo Šv. Rašto puslapius ir skaito savo namuose, kad lengviau galėtų atsispirti bedieviškai propagandai. Mat Dievo žodis yra tikroji tiesa, kuri apšviečia kiekvieną geros valios žmogų.

Viename Lietuvos miestelyje buvo surinkta religinė literatūra, ir vienas partijos narys turėjo viešai aikštėje sudeginti. Sudegę visi raštai, tik viena skiautelė liko nesusdegusi, kurioje buvo šie žodžiai: "Dangus ir žemė praeis, bet mano žodžiai nepraeis.. Partietis, perskaitęs šiuos žodžius, susimąstė. .. Paskui paėmė partijos bilietą ir sudegino. Vėl grįžo prie savo tikėjimo, prašydamas atleidimo.

Mes, laisvojo pasaulio lietuviai, gal per mažai vertiname Dievo žodžio galią savo gyvenime. Gal tik paviršutiniškai klausomės Dievo žodžio per mišias, bet nesigiliname į jo prasmę. Užtat ir nedarome pažangos dvasiniame gyvenime. Mes bandome pritaikinti Dievo žodžius prie mūsų gyvenimo, bet netaikome savo gyvenimo prie Dievo žodžių. Todėl mūsų krikščionybė yra labai lėkšta.

Mūsų filosofas dr. Antanas Maceina vienoje paskaitoje yra pasakęs, kad vien tik Kalno pamokslo dešimties eilučių užtekų perkeisti krikščionybę ir padaryti tikruoju žemės raugu ir šviesa. Gaila, kad mes per mažai kreipiame dėmesio į Dievo žodžius, todėl tikime bet kokio žmogaus nuomone, nors ji būtų klaidinga, kaip, pavyzdžiui, atsitinka su vadinamąja išlaisvinimo teologija, kuri sumaišo Dievo apreikštas tiesas su Markso ir Engelso mokslo idėjomis, todėl sumaišo ir suskaldo krikščionis.

Dievo žodis yra kaip dviašmenis kalavijas, kuris perskrodžia visas klaidingas nuomones ir apšviečia tikinčiųjų protus dieviška šviesa. Vienoje šeimoje nebuvo vienybės, turėjo eiti pas psichologus ir psichiatrus, kurie mažai ką galėjo padėti. Patariau jiems įsigyti Šv. Raštą ir pradėti pritaikinti savo gyvenime. Po trumpo laiko toji šeima paliko psichiatrus ir įstojo į katalikiškų šeimų sąjungą, kuriame jaučiasi tikrai laiminga, nes visi gyvena tais pačiais Dievo žodžio įkvėptais idealais, nušviečiančiais žmogaus gyvenimą.

Kiekviena šeima tegul pabando ne tik įsigyti Šv. Raštą, bet jį rimtai studijuoti ir pritaikinti savo gyvenimui. Greitai jie atras naujos šviesos ir stiprybės šių dienų sumištyme, nes Dievo žodis yra tikroji šviesa, kuri apšviečia kiekvieną žmogų ir kiekvieną šeimą.

NIEKAS NEGALĖS ATSKIRTI...

CHIARA LUBICH

"Ir aš esu tikras, kad nei mirtis, nei gyvenimas. . . nei jokie kiti kūriniai negalės mūsų atskirti nuo Dievo meilės, kuri yra mūsų Viešpatyje Kristuje Jėzuje" (Rom 8, 38-39).

Dievo meilė Kristuje Jėzuje, apie kurią čia šv. Paulius kalba, yra begaliniai gailestinga Tėvo meilė, kai jis siekia visais įmanomais būdais, net labiausiai neįtikimais, padėti mums, silpniems. Tai yra meilė, kurią Dievas apreiškė mums savo Sūnaus mirtimi ir prisikėlimu. Siųsdamas Jėzų, Tėvas atidavė mums savo brangiausiąjį turtą: savo Sūnų. Jis negalėjo padaryti daugiau. Tokios meilės akivaizdoje mes daugiau negalime abejoti: Dievas yra visiškai mūsų pusėje, jis niekada mūsų neapleis.

Jei Dievas mus myli tokia meile, mes galime būti tikri, kad niekas nuo jos mūsų neatskirs: nei gyvenimas su visais savo bandymais, nei mirtis su visais misteriškais elementais, nei joks tamsus istorijos laikotarpis.

KAIP IŠSILAIKYTI LIETUVIAIS KATALIKAIS TEN IR ČIA

P. DAUGINTIS, S.J.

Jau praėjusį kartą rašėme apie kun. Petro parašytą įdomią knygą "Naktis", kurioje yra atvaizduotos kelios žmonių grupės ir tų socialinių grupių tipai-pavyzdžiai. Vienas tokių tipų yra Marytė Sabutytė. Tai susipratęsios inteligentės, lietuvės katalikės studentės tipas. Ji augo gerų lietuvių katalikų šeimoje. Mokykloje turėjo gerų idealistų mokytojų (pvz., Birutė). Istorijos mokytoja anksti ją supažindino su katalikų pagrindžio spauda ir veikėjais. Ji lanko bažnyčias, kur kunigai drąsiai skelbia Dievo žodį, kur jie drauge su tikinčiais sudaro gyvą katalikišką atmosferą ir bendruomenę. Palengva ir ji pati įsitraukia į katalikiškąjį gyvenimą bei pagrindžio spaudos platinimą.

Ji pažįsta kun. Petrą, savo kleboną, iš mokytojos Birutės pasakojimų, o vėliau ruošiant Birutės laidotuvių mišias. Ilgokame pokalbyje su kun. Petru Marytė prašo jo nurodymų, kaip toje rusinamoje valstybinio ateizmo šalyje pačiai išsilaikyti ir padėti kitiems tautiečiams išsilaikyti lietuviais katalikais. Šį pasikalbėjimą kun. Petras vėliau išspausdino pagrindžio laikraštyje "Dievas ir Tėvynė".

Kai Dievo meilės esame saugomi, niekas negali pakenkti mūsų išganymui, kurį toji meilė mums duoda, pilnai mus atbaigdama Kristuje. Ir ne vien tik tai. Mes turime neužmiršti, kad jo meilė veikia kiekviename įvykyje, labiausiai nepalankiose situacijose. Tas tikrumas, kad Dievas mus myli nuostabia meile, turėtų būti viso mūsų gyvenimo pagrindu. Net jei atrodytų, jog viskas griūva, neturėtumėm abejoti, kad Dievo meilė yra su mumis, kaip ji buvo su jo Sūnumi Jėzumi jo gyvenime ir mirtyje, ir kad ji mus veda į prisikėlimą neklystamai.

Kaip mes galėtumėm gyventi pagal čia mąstomus apaštalo žodžius? Tikriausiai mes tikime — ar bent atrodo, jog norime tikėti — Dievo meile. Kaip bebūtų, mes turėtumėm prisipažinti, kad mūsų tikėjimas nėra

Tie svarstymai, patyrimai ir nurodymai labai naudingi lietuviams katalikams ir čia, Amerikoje, bei kituose laisvuose kraštuose, kur labai stiprus praktiškasis materializmas, klaidinantis pasaulietiškas humanizmas, kur galinga viešoji opinija ir apgaulinga propaganda perša žmonėms "The American Way of Life" gyvenimo kelią.

I. NEPASIDUOTI, KAD APGAULĖ IR MELAS IŠVESTŲ IŠ GERO KELIO

Minėtame pokalbyje su kun. Petru Marytė, jo raginama būti labai apdairi, sako:

— Sutinku. Bet aš nebijau Saugumo. Nesiafišuoju tik todėl, kad norėčiau baigti universitetą.

— Ne baimę turiu omenyje. Žinau, kad tu, Maryte, mažiau už mane bijai. Bet tai būtina ne dėl manęs ar tavęs asmeniškai, o dėl visų. Saugotis Saugumo iš baimės ir saugotis dėl tikėjimo yra du visiškai skirtingi dalykai (plg. 155-156 psl.). Ir aš bijau dėl kitų. Atvirai pasakius, bijau ne dėl jėgos pozicijų, t.y. mirties, kalėjimo ir psichiatriinės ligoninės, bet dėl jų *klastos pozicijų*. Apie jas pasaulis dar mažai kalba, nors jos

toks tvirtas, koks turėtų būti. Tai paliudija mūsų elgesys bandymų, ligų ar pagundų metu. Tokiais atvejais mes lengvai pasiduodame abejonei: "Ar gali būti, kad Dievas mane myli?" Iš tikrųjų mes neturime abejoti, tik su pasitikėjimu ir be rezervų atsiduoti Tėvo meilei. Mes neturime leisti tamsai ir tuštumai mus prislėgti, apkabindami kryžių noriai, mylėdami Dievą ir vykdydami jo valią bei mylėdami artimą. Jei taip darysime, prisikėlusio Jėzaus galia ir džiaugsmas veiks mumyse. Mes patirsime, kad tiems, kurie tiki ir atsiduoda jo meilei, viskas transformuojasi: negatyvumas virsta pozityvumu, mirtis tampa gyvenimo šaltiniu, ir iš tamsybių nuostabi šviesa prasiveržia.

Iš anglų kalbos išvertė KOSTAS PAULIUS

šimtą kartų pavojingesnės. Mat įsisiautusi velnio nebepatenkina tikinčiųjų žudymas. *Jis pirma atima Dievą, o paskui žudo žmogų žmoguje. Svarbiausia, žudo giliau tikinčius, tuos, kurie sąmoningesni, kuriuos laiko savo priešais. Ir niekada neįmanoma numatyti, ką jie ruošia.*

— O ką jie gali jums paruošti?

— Man? Neįsivaizduoju... Bet sakiau, bijau dėl kitų. Juk tai pragariška ugnis — šaudoma į žmogaus sielą! Žinau jau ne vieną atvejį, kai intrigos, šmeižtai, šantažas ar provokacijos geriausius draugus pavertė priešais, supjudė vienuolijas, kai kurias pasuko į merdėjimo kelią; be to, sąžiningus inteligentus padarė bailiais, girtuokliais, paleistuviais ir Mamonos vergais; nepasidavusius apkaltino šlykščiausiais kriminaliniais nusikaltimais, juos nuteisė ir pan. Ir taip klastingai, jog sunku pamatyti Saugumo ranką (146 psl.). Norėčiau tau, Maryte, ir daugiau papasakoti. Kitą kartą nebegalėsiu, nes ir čia, vargonininko bute, jau bus įvesta pasiklausymo aparatūra. Tokia aparatūra užrašyti privačiuose butuose pokalbiai; įstai-gose, telefono būdelėse ar net parke prie suoliuko ir perfotografuoti gyventojų laiškai Saugumui yra pagrindinis informacijos šaltinis. Tai mažičiai šnipai, tai geležinis šnipas, bet jų daugybė.

— Ko Saugumas tuo siekia?

— Pirmiausia susidoroti su savo priešais. Kuo mažiau priešų, tuo labiau visa bus jų rankose. Be to, ir šiandien reikia tarnų. O kaip suformuosi tą naują aklą tarną, nežinodamas, kur jo silpnoji vieta? Kaip mulkinti pasaulį, nežinodamas, ką slėpti, ką rodyti?.. Ir tos ideologinės bei politinės kovos fronte pasiklausymo technika — vienas svarbiausių generolų. Saugumas per savo agentus, baime, klausa ar prievarta užverbuotus informatorius ir tuos geležinius šnipus, sužino, pvz., kad pilietis N. abejoja Dievo buvimu, tai "atsitiktinai" tas abejones sustiprina; jei bijo, dar labiau įbaugina; jei šykštus, pakiša būdą pralobti, jei ruošiasi būti kunigu — pasuka jį į šunkelį; jei vienybės, meilės siekia — paleidžia apkalbas apie jį.

Tiek geležinių šnipų, tiek saugumiečių

informatorių veikla labai slepiama. Tokios operatyvinės veiklos rezultatai nė menkiausia smulkmenėle jokiais atvejais negali būti jų pagarsinta. *Tardymuose ir kitur jais tegali naudotis tik netiesiogiai. Jei paslaptis gali paaiškėti, ir nėra kitos išeities, tai saugumietis gali tokius asmenis sunaikinti (dėl to turbūt buvo nužudytas ir kun. Petras, t.y. Luokės ir Upynos klebonas kun. Leonas Šapoka). Užtat tarybinė visuomenė apie šią antrąją medalio pusę — nors ji yra visos komunistinės valstybės pagrindas — neturėtų turėti jokios aiškesnės nuovokos. Tenka tikėti tais, kurie jį matė ar sužinojo. JAV ambasados Maskvoje aukštieji pareigūnai žinančiais apie geležinių šnipų įtaisymus netikėjo. Užtat dabar tenka nugriauti tris viršutinius ambasados aukštus, kuriuose sovietų darbininkai - agentai įtaisė pasiklausymo aparatus. Juos nugriauti ir naujus pastatyti Amerikos mokesčių mokėtojams kainuos 26 milijonus dolerių!*

— Nejaugi žmonės nespėja, kad gali būti iš jo buto renkama medžiaga? — klausia Marytė.

— Jeigu kartais mes ir spėjame, tai vis su sąlyga: manęs šis šnipas nepersekioja! Toks jau žmogus, pilnas puikybės: klysta kiti, žiopiai ir neatsargūs; kiti, tik ne aš. Įsivaizduok: kokio nors uolaus dvasininko ar inteligento bute įtaisyta geležinis šnipas, ir visi pokalbiai kaimyniniame bute užrašomi į magnetofono juostelę. Kiek informacijos toks butas teikia apie kiekvieną pagrindinės spaudos skaitytoją, platintoją! Visos kratų bangos (juk tiksliai žino, kada ir ką kratyti), kiekvienas areštas, eilė tardymų, išdavysčių patvirtino, kad be geležinio šni-po ir informatorių neapsieita (148-150 p.).

Žinoma, Amerika ir kitos laisvųjų Vakarų valstybės turi, ir turi turėti, stiprią šnipinėjimo veiklą. Tačiau nepalyginamai daug mažesnė ta veikla, turinti kitokius tikslus, negu Sovietų Saugumas. Federal Bureau of Investigation (FBI), Central Intelligence Agency (CIA), valstijų ir miestų policija, kariuomenės, laivyno ir oro žvalgybos bei kontražvalgybos savo veikla siekia valstybės išorinio ir vidaus saugumo.

Venecija. Didysis kanalas ir Rialto tiltas.

I. Kairytės nuotr.

Bet čia yra kitų galingų veiksmų, kurie panašiais metodais siekdami savų tikslų (savo ar patarnavimo įpiršimo bei pelno) galų gale netiesiogiai tarnauja minėtiems politiniams ir pasaulėžiūriniais tikslams, t.y. išplėsti materializmą, klaidingą humanizmą, ateistinį sekuliarizmą ir tokiu būdu valdyti, viešpatauti. Tie veiksniai — tai milijardus dolerių valdančios biznio ir finansų korporacijos, partijos, interesų grupės (pvz., gydytojų ir medicinos priemonėmis aprūpinimų sambūriai), etninės grupės (italų, žydų, negrų), ideologinės grupės (pvz., feminizmo ir pan.).

Jie nusisamdo visuomeninio susižinojimo priemones — televizijos, radijo, kino, spaudos savininkus daryti jiems propagandą. Šie propagandistai įvairiomis susižinojimo priemonėmis kreipiasi į žmonių pojūčius, instinktus, vaizduotę. Vienus dalykus labai iškelia (pvz., skanumą, malonumą, erotinį pasitenkinimą), kitus nutyli (skau-

džias laisvosios meilės, abortų, skrybų pasekmes moterims, vaikams, šeimoms), savaip interpretuoja statistikos, apklausinėjimų duomenis, kartais parenka mažai žmonių grupei atstovaujančius asmenis ir jų nuomonę skelbia kaip daugumos nusistatymą, kitų pasakytus žodžius paima be konteksto, kai ką nutyli, kai ką per daug išpučia. Taip jie, ypač žurnalistai, skleidžia apkalbas, žmeižtus prieš tam tikrus asmenis, dvasininkus, Bažnyčią ir t.t.

Patraukliai ir gudriai reklamuodami įvairius gaminius ar patarnavimus, jie suvilioja žmones į hedonizmą, materialinių gėrybių aukštinimą, laisvąją meilę, abortus, skrybas, praktiškąjį materializmą ir t.t. Visa tai tampa įpročiais, mada, gyvenimo stiliumi (American Way of Life), viešąja nuomone, viešpataujančia pasaulėžiūra. Užtat daugelis čia, kaip ir sovietinėje Lietuvoje, nė nežino, neįtaria, kad tai yra apgaulė, suvedžiojimas, melas.

Kaip jaunam žmogui ar šviesuoliui nepasiduoti tokios suktos propagandos nuviliojimui nuo tiesaus kelio? Sunkoka trumpai, konkrečiai atsakyti. Pirmiausia, be abejojimų, drąsiai eiti savo *kriekščioniškuoju gyvenimo keliu*, nesileidžiant į jokiais viliones ar pagundas. Reikia turėti tvirtą pasitikėjimą savo katalikiška pasaulėžiūra, tikėjimo tiesomis, doros taisyklėmis, vedančiomis į gražų, laimingą, nesugadintą gyvenimą. Todėl nereikia tikėti ar pasiduoti klastingai skelbiamiems dalykams, klaidinančiai viešajai nuomonei, naujų netvarkingų madų spaudimui. Be to, labai svarbu turėti atsvarą minėtoms klaidoms, ieškoti priešingai informuojančių šaltinių. Naudinga turėti gerų, tvirtai nusistačiusių draugų, priklausių katalikiškiems sambūriams, organizacijoms, draugijoms.

II. ATSILAIKYTI PRIEŠ ĮVAIRIĄ DEMAGOGIJĄ

Kiek panagrinėsime vieną apgaulės ir melo rūšį — demagogiją. Demagogija — tai būdas kalbėti į žmonių masę, liaudį (graikiškai *demos*), kreipiantis į jos jausmus, vaizduotę, iškreipiant tiesą ir faktus, kad taip, nugalėjus savo priešininką, galėtų sau laimėti žmonių pritarimą.

Sovietai labai plačiai naudoja demagogiją. Jau per šešiasdešimt metų vis šaukia žmonėms apie išnaudotojus ponus, darbo žmonių kraugerius kapitalistus; kalba prieš dvasininkus, kurie "kišasi" į politiką; save aukština ir laiko darbininkų išlaisvintojais.

— Ką jūs, kunige Petrai, manote apie užsienio radijo programose girdimus svars-tymus, apie mūsų ateistų pagyrimą? — klausia Marytė.

— Jie nesupranta, ką daro. Smerkdami tuos, kurie "kišasi" į politiką, jie patys "daro" tą politiką — sugyvena su valstybe iš savo užsienietiškų pozicijų. Juk sovietinis ateizmas yra politinis ateizmas. Jis reiškiasi ne taip, kaip kitose socialistinėse valstybėse. Sovietinis valstybinis ateizmas nepakenčia tikinčiųjų ir juos persekioja. Net mūsų visuomenėje atsiranda vienas kitas, kuris ima įrodinėti, kad klastingas prievartinis ateizmo platinimas esąs privačių ateistų ran-

kose. Jis nėra būtinas ir esminis sovietinės valstybės požymis. Šiandien tokie mūsų "tolerantiški" tautiečiai (dvasininkai, profesoriai), duodami pokalbius Vakarų žurnalistams, padeda sovietams rodyti užsieniui, kad pas juos "tikintieji turi lygias teises su ateistais; valstybė juos gerbia, pripažįsta jų nuopelnus, tik kantriai auklėja (siekdama padėti atsikratyti senų prietarų, atgyvenų). Pas mus viskas gerai, kam čia tas triukšmas dėl teisių" (plg. 215-217 psl.). Ar tai ne pati begėdiškiausia klasta, nežmoniškiausia demagogija? Juk taip siekiama sukompromituoti visus disidentus, kovotojus už tikinčiųjų teises ir laisvę, pagrindinę spaudą. Atseit, ji meluoja, tendencinga. Daug kas mano ir trokšta, kad protingesnieji komunistai, pamatę, kad praktikoje išėjo ne toks komunizmas, kokį skelbia teorija, susiorganizuos ir viską pataisys. Taisė ir iki šiol tebetaiso... Ar kas iš to išėjo? Ar pasikeis tas kertinis sovietinis akmuo — demagogija? Juk jo negali pajudinti ne tik mūsų protingesnieji komunistai, bet ir pasaulio genialeji protai. Bendrai paėmus, ką mes galime padaryti, jei viso pasaulio politiniai veikėjai mato tą demagogiją ir vis tiek gelbsti mūsų socializmą, lopo mūsų seniai susikompromitavusią ekonomiką. Antra vertus, jiems atrodo, kad žūt būt reikia išlaikyti taiką. Taip ir neišlaisvino mūsų ir leidžia sovietams užimti vis naujus kraštus. Ir mūsų pačių tarpe pernelyg daug tokių, kuriems ta demagogija jau patiko. Juk nereikia dirbti, gali pralobti iš savo kvailumo ar išdavystės. Lobis visur yra lobis.

Dėl to lobiai ir sekasi sovietų demagogijai tarptautinėje srityje — *patraukti biznierių ir suvedžioti darbininkus*. Sovietų Sąjunga yra didžiulė rinka: bus daug pelno biznieriams iš importuojamų gaminių ir daug darbo darbininkams. Užtat biznierių grupės ir darbininkų unijos spaudžia savo kraštų vyriausybes palaikyti ir plėsti prekybą su Sovietų Sąjunga ir jos satelitinėmis valstybėmis.

Panašią demagogiją kitoje srityje jau pusšimtį metų Vakaruose su dideliu pasisekimu varo sekuliarinis humanizmas ir jam

Viena. Parlamento rūmai ir Atėnės statula.

I. Kairytės nuotr.

artimos ideologinės grupės bei sąjūdžiai. Jie iškreipia žmonių didžiai vertinamas sveiko humanizmo ir nuosaikaus sekuliarizmo idėjas, t.y. kad religiniai dalykai yra skirtingi nuo sekuliarinių, kad pasauliniai dalykai turi autonomiją nuo bažnytinių, kad valstybė atskirta nuo Bažnyčios (plg. garsųjį *First Amendment of Constitution*).

Tačiau 400 krikščionių profesionalų, susirinkusių 1981 m. balandžio 23-26 d. į konferenciją Notre Dame universitete (South Bend, IN), sutartinai pareiškė, kad sekuliarinis humanizmas išstato į nuolatinį pavojų teisę ir tikėjimą, nepripažindamas Dievo. Pagal specialistus, sekuliarinis humanizmas dabar reiškia situaciją, kurioje kultūra užvaldyta materializmo, natūralizmo ir evoliucionizmo. Tai sekuliarinė kultūra ir visuomenė. Sekuliaristai didžia dalimi ją kontroliuoja per organizacijas, pvz., *American Humanist Organization*, *American Civil Liberties Association*, *National Organization for*

Women ir kt. Jie savo įtaką ir galią vykdo per viešąsias mokyklas, valdžią, vyriausybę, televiziją, radiją, spaudą, darbininkų unijas ir įvairias fundacijas.

Nors ir ne tokiu plačiu mastu, demagogiją naudoja ir perdėtos tolerancijos, pluralizmo bei feminizmo skelbėjai. Pasinaudami žmonių religiniais jausmais bei troškimais, demagogija naudojasi ir daugybė protestantų sektų, Rytų Religijos bei filosofijos grupės, pvz., Unification Church (su dr. Sun Myung Moon, dabar išvarytu iš JAV), Guru Maharishi (transcendentinėmis meditacijomis), New Ages, Satans Worshipers ir kt.

Ir kaip eiliniam žmogui atsilaikyti prieš šią visokeriopą idėjinę demagogiją? Juk ją sąmoningai ar nesąmoningai varo mylimi mokytojai, aukštinami profesoriai, žymūs žmonės, aukšti pareigūnai, rodos, geri, patikimi žmonės, draugai.

Galima nurodyti keletą būdų, kaip atsi-

spirti tiems demagogų viliojimams. Pirmiausia reikia būti šaltam, t.y. objektyviai galvoti, šaltai protauti, nes visi demagogai kreipiasi į žmogaus "karštus" jausmus, polinkius, instinktus, į žmogaus širdyje anksčiau susidarytus nepalankius nusistatymus (*prejudice*), kompleksus.

Visai netikėti tam, kas ateina iš sovietų, komunistų, daugiau ar mažiau maskuotų prokomunistinių sąjūdžių bei draugijų su šūkiomis "už taiką", už demokratijos įgyvendinimą karinės autokratinės diktatūros šalyse, už išlaisvinimą Centrinės Amerikos ir Afrikos tautų. Juk daugybė taip apgautų demokratų krikščionių savo pinigėmis aukomis padeda įsigalėti komunizmui, pvz., Nikaragvoje.

Reikia būti įsitikinusi, kad didžioji demokratinė Vakarų visuomenės dalis stoji už darbininkų ir neturtingųjų išlaisvinimą. Jie patys šelpia ir jų valstybės remia neturtinguosius atsilikusių kraštų žmones daug kartų daugiau negu Sovietų Sąjunga ir kiti komunistiniai kraštai.

Tikrą socialinę doktriną skelbia (nors kartais šiek tiek pavėluotai) Katalikų Bažnyčia, žymieji krikščionys, intelektualai, visuomenės veikėjai. Tad reikia laikytis jų skelbiamos ortodoksinės tiesos, jų rodomo kelio ir, anot patarlės, "nemesti kelio dėl takelio".

III. NURODOMAS GERIAUSIAS KELIAS

— Jeigu mokytoja Birutė nebūtų man tiesiai pasakiusi: "Tu išdavikas!", kažin ar būčiau supratęs, kad aš išdavikas, — kalbėjo kun. Petras, toliau tęsdamas savo pokalbį.

— Netikiu, kad jūs tikras išdavikas, — tvirtino studentė Marytė. — Juk jūs visą laiką tikėjote. Negi klystu?

— Deja, kas gi iš mano tikėjimo, jei nebuvo meilės... Gal ir per dažnai mes kalbame apie išdavystę. Bet ką daryti, jei kiekvieno inteligento, ypač kunigo gyvenimas negali su ja prasilenkti: arba pats sąmoningai ar nesąmoningai išduoda, arba kiti jį išduoda. Tu, Maryte, jauna, todėl

turi pažinti abi sovietinio gyvenimo ir sovietinio žmogaus puses.

Ir kun. Petras pasakoja jai apie tris svarbiausias savo padarytas išdavystes. Ypač jam skaudus išdavimas Stasio, kuris prašė jam padėti parašyti dokumentinį rašinį "*Kronikai*".

— O gal jūs tik pabijojote ir iš atsargumo nepadėjote, o paskui iš baimės per kitus įskundėte jį Saugumui, dėl ko jis gavo 8 metus kalėjimo?

— Tu teisingai man vėl priminei baimę. Paprastai visi egoistai yra bailiai, ir visi bailiai — egoistai. Galvoti, kad aš išdavikas, privertė komunistę Birutę. Tačiau mintys, kurios mane pakeitė iš esmės, buvo mintys apie artimo meilę. Palengva supratau, kad išdaviau, jog nemylėjau žmonių. Jei būčiau mylėjęs, būčiau suradęs būdą ir Stasiui padėti, ir apsaugoti jį nuo patekimo į Saugumo nagus. Šia tema paruošiau visą ciklą pamokslų.

— Jei paprašyčiau bent trumpai prisiminti išvadas, ar galėtute?

— Žinoma. Tos išvados daugumai žinomos. Bet jos tik dabar pasidarė man gyvos. Ir anksčiau dažnokai pasakydavau "Dievas yra meilė", tačiau nejaučiau to širdimi. Žmogus tiek vertas, kiek jis Dievo paveikslas, kiek jis panašus į Dievą, pačią Meilę, kiek jis nori ir gyvena Meilėje. Pats Jėzus Kristus tobulai mylėjo ir Dievą Tėvą, ir žmones. Jis du svarbiausius Dievo įsakymus sujungė į vieną didžiausią įsakymą: "Mylėkite vienas kitą, kaip aš jus mylėjau". Jų negalima išskirti, o aš išskyriau. Jeigu man reikėtų nupiešti paveikslą apie savo praeitį, tai skaudama širdimi jį turėčiau piešti tokį: sutana apsilvėjęs, klupau prieš Kristų. Jo širdies meilės spinduliai atsimušą į mano abejingą veidą. Aš viena ranka apkabinęs Nukryžiuotojo kojas, o kita ranka taikau smailų peilį į širdį brolio, kurio akyse baisiausias siaubas, didžiausia nuostaba... Tik dabar supratau apaštalo šv. Jono žodžius: "Jei kas sakytų: 'Aš myliu Dievą', o savo brolio nekęstų,— tasai melagis!" (Jn4,20). Taigi ir mes, kol nemylime žmonių, nemylime ir Dievo; jeigu nemylime Dievo, meilė

žmogui negali būti tobula. Siekiant gėrio, tobulumo, ši harmonija būtina. Kas nemylī Dievo, nors ir skelbiasi mylī žmogų, galų gale skleidžia blogį. Jie, patekę į sunkias, sudėtingas situacijas, neišlaikė, išdavė žmones, draugus, pažįstamus. Ir priešingai, istorijoje nėra nė vieno atvejo, kad žmogus, didvyriškai mylėjęs žmones, Tėvynę ir Dievą, neišlaikytų ir išduotų, nors ir pragariškas kančias žemėje reikėtų iškentėti. Taigi tik didelė, tobula meilė, meilė Dievui ir artimui, daro stebuklus. Juk Išganytojas pareiškė: "Jei laikysitės mano įsakymų, pasiliksite mano meilėje. . . Jei pasiliksite manyje, jūs prašysite, ko tik norėsite, ir bus jums suteikta" (Jn 15,7).

— Bet kaip išmokti taip mylėti artimą— daryti stebuklus?

— Kas giliai tiki, Jį myli, tą pats Dievas išmokys mylėti ir artimą, jam taip brangius vaikus. Ir atvirkščiai — kas nesavanaudiškai myli artimą, nesunkiai atranda ir Dievą ir Jį vis labiau pamilsta. . . O mylėti artimą reikia taip, kaip save patį. Šie žodžiai viską pasako.

— Kaip tai viską pasako? Prašau padėti man juos suprasti.

— Mielai. Psichologai apskaičiavo, kad vidutiniškai kiekvieno mūsų 95% minčių, tikslų, norų, svajonių sukasi apie save. Tai reiškia, jei visus 95% savojo "aš" atiduosim artimui, mes jį mylėsime, kaip save patį. Tada, kalbėdami su artimu, pamiršime visus savo reikalus, nes visos mūsų mintys, gabumai, galimybės priklausys jau ne vien mums patiems, bet kitam. Tada nuolat rūpės, kaip padėti broliui ir .t.t

— Kaip gerai, kad atėjau. Tiek išmokau. Ačiū jums! Bet ką daryti, kad žmonės taip mylėtų?

— Nežinau, Maryte, tikrai nežinau. O jei visi kunigai taip mylėtų! Po kelių dešimtmečių *visa Lietuva taip mylėtų*. Nors ir dabar stengiamės kasdien mylėti tobuliau. .. Aš matau daugybę sielų, kurios tuoj atiduotų gyvybę, kad tik tauta surastų Dievą, atgimtų, būtų vieninga. Deja, jos, kaip ir aš, neišmanome, ką daryti. Bet ne tai svarbiausia. Kristus žino mūsų norus, mato mū-

sų meilę! Ir mūsų kelias neliks neapšviestas (plg. 175_195 psl.).

— Jeigu jums reikėtų konkrečiai pasakyti, ką nurodytute mums Tėvynėje daryti?

— Maryte, juk tu pati žinai: mes esame tik žaisliukas tarptautinėje arenoje. Todėl turime būti ypatingai stiprūs, vieningi, pasiruošę sutikti netikėčiausią įvykį... Tam pirmiausia reikia surasti kelią į kiekvieno tautiečio širdį, ir į komunisto, kad jos *visos suliepsnotų Kristaus parodytosios artimo meilės ir lietuviškos kultūros ugnimi*. Tada tauta lengvai pakels net šimtmečių okupaciją ir sugebės surasti teisingą sprendimą painioje tarptautinių įvykių raidoje (202-203 psl.).

Ko pavergtos Lietuvos studentė Marytė klausinėjo kun. Petrą ir kokį kelią jis jai nurodė, didžiausia dalimi tinka ir mums, išeiviams, pabėgėliams lietuviams, čia, Amerikoje, Europoje ir kitur. Čia nėra taip, kaip ten: arba pats išduosi, arba kitas tave išduos, t.y. arba pats pasidarysi amerikiečiu materialistu, arba kiti tave padarys amerikiečiu, "tolerantu" visoms religijoms. Su tvirta valia čia ne per sunkiausiai galima būti geru kataliku lietuviu ir amerikiečiu. Ir čia kiti dėl savimylės, tikėdamiesi greičiau uždirbti (pvz., dirbdami ir sekmadieniais), pritildydami savo sąžinės balsą, išduoda savo katalikiškąjį tikėjimą. Išduoda ir lietuvybę iš baimės, kad nesugadintų karjeros.

Ten ir čia išsilaikyti lietuviu kataliku tikriausias kelias yra didelė krikščioniškoji meilė. Ta pačia Dievo dovanota krikščioniška meile mylime juk ir Dievą, ir visus jam brangius vaikus, ir save; mylime savo Išganytoją ir visus jo atpirktuosius, jo ir mūsų brolius bei seseris, ypač savo tautiečius. Taigi reikia per gyvenimą eiti krikščioniškosios meilės ir vienybės keliu. Vienybės stoka atbaido mūsų jaunąsias kartas nuo lietuviškojo visuomeninio gyvenimo.

Suprantama, kad gyva, veikli krikščioniškoji meilė pareikalauja pastangų, dažno atsisakymo savo malonumų, laiko, kartais net savo gyvybės išstatymo pavojun. Bet verta. Tokia meilė patenkina Dievo, artimo ir

mūsų pačių širdį. Kitiems nešdami laimę, ir patys tampame laimingi.

Baigsime šį rašinį Marytės su kunigu Petru pokalbio pabaiga. Studentė Marytė kun. Petrui sako:

— Būtų labai svarbu visų kunigų ir inteligentų, kuriems rūpi Tėvynės ir Bažnyčios ateitis, dėmesį nukreipti į du neatidėliotinus dalykus, būtent į Lietuvos studentų smunkančią dorovę ir visų tikinčiųjų ar bent daugumos aprūpinimą katalikiškąja spauda. Tai nelengva, bet galima.

Ir ji nurodo keletą praktiškų būdų, pvz., asmenišką kunigo, tėvų, gerų katalikų inteligentų bendravimą su studentais. Kunigas atsiliepia:

— Ką gi, ačiū! Pradėkime nuo savęs. Iki vasaros padėkite man pasidaryti mano parapijos studentų sąrašą. Jei tu ir tavo draugai ką žinote, pridėkite trumpas charakteristikas. Pažiūrėsime, ką galima padaryti.

— Puiku! Sąrašas bus.

— Dar vienas prašymas. Turiu šiek tiek santaupų. Jas visas skiriu katalikiškai spaudai. Todėl prašau tavęs, kiek tik pajėgsi, pirk padaugintas knygas, visus pagrindžio leidinius ir dalink studentams. Taip pat sušelpki visus, kurie reikalingi pagalbos.

— Ačiū! Su didžiausiu malonumu platinysiu jūsų sąskaita. Daug studentų tikrai neturtingų. Jeigu per daug įsismaginsiu, prašau įspėti.

Sugrįžęs vargonininkas džiaugėsi Maryte, savo buvusią choristę. O klebonas išėjo laikyti pirmųjų gegužinių pamaldų. Po jų grįžo į kleboniją. Jis pasakoja: "Tą patį vakarą sėdau prie rašomojo stalo. Marytė mintyse vėl atsistojo šalia manęs. Širdį užliejo pasididžiavimo ir džiaugsmo jausmai: štai koks mūsų lietuviškas jaunimas!" (208-212, 219 psl.).

Ir čia, išeivijoje, yra tokio lietuviško jaunimo. Tik ar yra pakankamai vyresnio amžiaus tautiečių, kurie pasinaudotų jaunimo iniciatyva ir dosniai remtų jų užmojus būti lietuviais ir padėti kitiems išsilaikyti tikrais lietuviais katalikais?

ABSTRAKTINIS MENAS SR IR SAKRAMENTINIS PAMALDUMAS

V. BAGDANAVICIUS, M.I.C.

ŠIO RAŠINIO TIKSLAS

Šio rašinio uždavinys yra patyrinti, ką sako būdingas šių laikų menininkų pasinešimas kurti abstraktinį meną. Žodis "abstrakcija" yra viduramžinės filosofijos terminas, kuris reiškia, kad iš esamos tikrovės žmogus gali išskaityti kai ką daugiau, negu tiesioginiai pojūčiai mums parodo. Kyla klausimas, ar tas menininkų nusiteikimas negalėtų mums padėti geriau suprasti sakramentinę praktiką, kuri taip pat yra tam tikras radimas žemiškose apraiškose daugiau, negu pirmu žvilgsniu yra matoma.

Kadangi abstraktinis menas yra nusiteikęs analizuoti konkrečią tikrovę, tai nenuostabu, kad yra atsiradę ir filosofų, kurie šį dailininkų nusiteikimą svarsto filosofiniu metodu. Buvęs Sorbonos universiteto profesorius Etienne Gilson yra atkreipęs į tai dėmesį. Jis atidaro kelią ir mums bandyti pažvelgti į šį labai gyvą ir originalų dailininkų pasinešimą sakramentinės mistikos reikalu.

Gilson yra susidomėjęs abstraktine tapyba ir parašęs plačią studiją suvokti, kokią santykį turi tapytojo kūrinys su realia tikrove, kurią jis vaizduoja. Moderniosios tapybos abstraktizmas, kuris atsisako būti tikrovės kopija, sudaro jam galimybę studijuoti, koks yra žmogaus dvasios reagavimas į jo gyvenamąją tikrovę. Abu dalykai abstraktinėje tapyboje yra realūs: ir tikrovė, kurią dailininkas vaizduoja, ir dailininko dvasinis įnašas šiai tikrovei suprasti ir ją pavaizduoti. Taigi čia labai išryškėja abi abstrakcinio kūrinio dalys: regimas dalykas ir dailininko priėjimas prie jo. Bet kartu čia labai išryškėja ir tų sudedamųjų dalių skirtingumas.

PROBLEMOS PANAŠUMAS ABSTRAKTIŲ MENE IR SAKRAMENTINĖJE PRAKTIKOJE

Ką idėjos ir medžiagos santykio klausimu galime rasti Etienne Gilson knygoje

"Painting and Reality" (Meridan Books, 1957 m. New York)? Jau pats studijos vardas sako, kad čia yra svarstoma kūrybos ir tikrovės santykis. Tačiau tos problemos pateikimas ir analizavimas čia yra kitoks, negu buvo įprasta romantinės kultūros laikais. Štai jis teigia, kad "tapyba turi kažką pridėti tai tikrovei, kurią ji vaizduoja. Kitais žodžiais, jis turi kurti. Dėl to kūryba yra tikra imitacijos priešingybė" (233 psl.). Šito fakto sąmonė Vakarų kultūroje iškilo devyniolikto šimtmečio viduryje.

Tačiau, antra vertus, "jeigu būtų tiesa sakyti, kad malonumas, kurį teikia didelio menininko kūrinys, yra visiškai nepriklausomas nuo tų subjektų, kuriuos jis vaizduoja, tai nebūtų galima suprasti, kodėl tapyba iš viso kokį subjektą vaizduoja" (234 psl.). Iš to kyla didysis dėsnius menininkui: padaryti reikiamą auką ir tokiu būdu ko nors savo kūrinyje nevaizduoti. Kitaip sakant, jam reikia pašalinti iš savo paveikslo vien reprezentacinius elementus ir išsaugoti tik poetinius elementus (235 psl.). Iš to kyla išvada, kurią Gilson nesivaržydamas padaro, kad tapyba yra proto reikalas. Ir negana to, į dailininkus jis žiūri, kaip į kūrėjus, panašius į Dievą, ir juos vadina "Dievo vaikaičiais" (233 psl.).

Toliau Gilson leidžiasi į profesinius dailininkų svarstymus: koks yra jų kūrinių santykis su ta tikrove, kurią jie vaizduoja. Ar kūrinys priklauso nuo tos tikrovės, kurią dailininkas vaizduoja, ar net priešingai — tikrovė priklauso nuo jo kūrinio. Pasekti šias diskusijas iki galo mus nuvestų per toli ne tik į dailininkiškas problemas, bet ir į filosofines pažinimo gelmes.

Dalykas, kuris čia išryškėja, yra tas, kad tarp realios ir net grubios tikrovės bei dailininko dvasinės arba protinės veiklos yra ryšys. To ryšio centras ir įtaka įvairuoja, bet pats svarbiausias dalykas, prie kurio prieina Gilson, yra tai, kad tarp abstrakcinio dailininko ir tikrovės, kuri jį įkvepia, yra ne konfliktas, bet sąryšis. Abstraktiniai dailininkai kartais nori objektyvinės tikrovės vaidmenį mažinti, tačiau, nepaisant to jų nusiteikimo, jis vis tiek yra.

Dailininkai, savo dvasinio polinkio vedami, nori išsilaisvinti kiek galima daugiau iš tos tikrovės, kuri juos įkvepia. Ir Gilson, atrodo, juos pateisina. Tačiau mums šia proga rūpi pastebėti, kad panašią problemą mes turime ir sakramentinėje srityje. Daug kas nori Dievo malonės visai nepriklausomai nuo jokios medžiaginės simbolikos.

Tai ir sudaro pagrindą svarstyti sakramentų mistiką greta su abstrakcinio meno filosofija. Nors Dievo malonė nėra tas pat, kas duona, ar vanduo, ar kuri apeiga, tačiau be jų nėra sakramentinės malonės, kaip šio mūsų gyvenimo apraiškos. Į tai verta atkreipti dėmesį, nes šiandien ir dvasingi žmonės, panašiai kaip daugelis abstrakcinio meno dailininkų, rungtiasi už tai, ar yra koks sąryšis tarp išorinių religinių apraiškų ir dvasinės realybės.

DAILININKŲ AKIBROKŠTAS FILOSOFAMS

Šiandien vadinamasis abstraktinis menas yra didelis akibrokštas moderniajai filosofijai. Kai filosofija nusigręžė nuo to, kas viduramžiais vadinosi abstrakcija, tai modernūs dailininkai ligi pašėlimo pradėjo savo vaizduojamoje aplinkoje ieškoti abstrakcijos. Daugumas viduramžių filosofų manė, kad žmogui yra įmanoma išskaityti tam tikrą dėsningumą daiktuose ir to dėsningumo dėka galima kopti aukštyrų tiek fizinėje, tiek dvasinėje tikrovėje. O modernioji naujųjų amžių filosofija susitelkė prie vidinio žmogaus išgyvenimo be ryšio su gyvenamąja tikrove, bet net ir iš to išgyvenimo nedrįso daryti jokių toliau siekiančių išvadų. Dėl to žmogaus pažinimo galia pateko krizėn. Šiandien filosofija jau nebėra mokslas apie tai, kas yra ar ko nėra; bet kaip žmogus gali pažinti ir apamai ar jis gali ką nors objektyviai galiojančio pažinti.

O abstrakcinio meno dailininkui būtų didžiausias įžeidimas, jeigu apie jį būtų sakoma, kad jis nėra niekas daugiau, kaip aplinkos vaizduotojas. Jeigu renesanso kultūros pradžioje dailininkas stengėsi būti pasyvus ir leisti, kad jį veiktų įvairūs įspūdžiai, tai šiandieninis dailininkas yra nepaprastai dvasiškai aktyvus. Tokiu būdu šiandien daili-

Viena. Schoenbrunn pilis.

I. Kairytės nuotr.

ninkas pasidarė filosofas. Teisingas yra Etienne Gilson, sakydamas, kad "nėra abejonės, jog anapus šios modernios tapybos mįslės yra pozityvi prasmė. Nepaisant to, kad žmogaus mintis turi neišaiškinamų nukrypimų, nereprezentuojantis menas siūlo mūsų studijavimui tai, kas yra pačioje vaizduojamo meno esmėje" (238-9 psl.).

Kas yra ta vertybė, kurią slepia moderni tapyba? Remdamasis Mondrianu, Gilson mano, kad tas reiškinyss rodo į galutinį tikslą, kurio siekia tapyba. Stebėdamas, kaip modernūs dailininkai paaukoja įvairias apraiškas, kad atrastų, kas slepiasi anapus jų, Gilson mano, kad jie kartais prieina prie to, kas filosofijoje yra vadinama pirmine medžiaga ("materia prima"). Tai yra "kažkas, kas nesiliaujamai siekia būti, bet niekad to nepasiekia, arba, Augustino žodžiais tariant, tai yra ir nėra. Vienintelis priekaištas pirminei medžiagai yra tas, kad ji yra nuobodi" (239 psl.). Skaitant šiuos žodžius, grįžta mintin modernaus meno parodose matytos

juodos drobės, kurios kaip tik yra greičiau šauksmas būti, negu kas nors, kas jau yra. Bet šis šauksmas liudija nepaprastai gyvai žmogaus dvasios norą pažinti.

ABSTRAKCIJA SAKRAMENTINĖJE PRAKTIKOJE

Mūsų tema yra sakramentų mokslas. Kokia yra mūsų sakramentinė problema? Ji yra ne tai, kad mes abejotume mumyse Dievo malonės buvimu. Bent mes, katalikai, neturime abejonės, kad Dievo malonė yra reali sakramentiniuose ženkluose. Taip duona ir vynas Eucharistijoje, vanduo krikšte, dalyvavimas mišiose, atlikimas kokios apeigos, pvz., išpažįstant savo nuodėmes ir gaunant jų atleidimą yra persotinti Dievo malone. Daugelio praktikuojančių sakramentinę mistiką problema yra ne čia. Mūsų sakramentinė problema yra išreiškiama klausimu: kodėl šie žemiški dalykai yra mums reikalingi Dievo malonei įgyti?

Pastebėkime, kad šis klausimas yra panašus į abstraktinių dailininkų klausimą:

kam reikia tų įvairių daikto formų, kai dailininkas turi aukštesnį uždavinį — suvokti, kas yra tas jo vaizduojamas objektas. Tačiau, nepaisant jų abstrakcinio nusiteikimo, modernūs dailininkai neapsieina be vaizduojamo objekto.

Atrodo, kad sakramentiniame pamaldume turime ieškoti atsakymo į savo problemą, panašiai kaip dailininkai kuria abstraktinį kūrinį. Jie, kurdami abstraktus, neapsieina be kurio nors medžiaginio duomens, bet iš jo ištraukia tą pažintį, kurią jie sukuria savo drobėje. Tai liudija didelį abstrakcinio dailininko dvasios veiklumą. Panaši sąlyga yra reikalinga ir žmogui, praktikuojančiam sakramentinį pamaldumą. Taigi sakramentus praktikuojančio problema glūdi ne sakramente, bet žmoguje, kuris konkrečioje realybėje sugebėtų išvelgti Dievo malonę ir mokėtų sau ją priimti.

Tam tikrą dvasinio aktyvumo reikalavimą galima išskaityti iš apaštalo Pauliaus žodžių laiške Romėnams (8,10-11): "Jeigu Kristus yra jumyse, tai kūnas, tiesa, marus dėl nuodėmės, bet dvasia gyva dėl teismo". Iš šių žodžių aiškėja didelis dvasinis krikščionio pajėgumas. Tai duoda galimybę krikščioniui reikštis dvasiškai. Toliau Paulius sako: "Jei jumyse gyvena Dvasia to, kuris Jėzų prikėlė iš numirusių, tai jis, prikėlęs iš numirusių Jėzų Kristų, atgaivins ir jūsų mirtingus kūnus savo Dvasia, gyvenančia jumyse" (8,11).

Iš šių ištraukų aiškėja labai aktyvi krikščionio samprata. Paliekant nuošaly gilesnę šių žodžių analizę ir nesvarstant klausimo, kiek šiame aktyvume veikia pats žmogus, kiek Dievas, tačiau abejonės nelieka, kad tikintį žmogų mes turime suprasti ne vien kaip tokį, kuris Dievo malonę gauna, būdamas tik pasyvioje būklėje.

Dėl to sakramentus praktikuojančio problema gali būti jo sugebėjimas daryti abstrakciją, panašią į dailininkų abstrakcijas. Neužtenka pasyvaus sakramentų priėmimo. Reikia gyvos abstraktavimo galios iš sakramento išgauti tai, kas jame glūdi. Čia ir yra pagrindinė sakramentinio pamaldumo sąlyga. Taigi sakramentas yra tam tikras

Kristaus atstovavimas, tačiau jis nėra prieinamas pasisavinti be dvasinės veiklos.

MŪSŲ DIENŲ FILOSOFIJA NETURI ABSTRAKCIJOS

Kas atsitiko, kad mums prireikė mokytis sakramentų mokslo iš abstraktinių dailininkų? Tai įvyko dėl to, kad modernūs filosofai visiškai nusikreipė nuo abstrakcijos, kaip dvasiškiausio žmogaus pasireiškimo. Modernusis Jean Paul Sartre savo plačioje studijoje neturi net abstrakcijos žodžio (žr. "Being and Nothingness", Philosophical Library, N.Y. 1956).

Martynas Heideggeris skiria labai daug šilto dėmesio žmogaus gyvenamajai tikrovei, tačiau jis jos neanalizuoja. Žmogų jis labiau supranta kaip poetą, laukiantį įkvėpimo, o ne kaip aplinkos analizuotoją. Nors Heideggeris nori duoti daiktams vardus, tačiau tie vardai nekyla iš daiktų, bet gaunami iš dievų. Dievai, labiau negu daiktai, yra bendrinis žmogaus gyvenimo dalykas ("Existence our Being", Gateway ed., Chicago, 1949, 185-6 psl.).

Heideggeris imasi uždavinio studijuoti Hoelderlino poeziją apie grįžimą namo. Tačiau jis nesiūlo iš tos poezijos daryti kokios nors abstrakcijos. Čia nereikia nei diskutuoti, nei priimti ar atmesti, spręsti ar ieškoti toli siekiančios prasmės (171 psl.). Ta proga jis pareiškia savo pažiūrą į abstrakciją: "Ką poetas pasiekia, to negalima abstrakčiai išreikšti" (190 psl.). Galbūt kad pats poetinis kūrinys yra aukšto lygio abstrakcija, būtent išraiška to, ką poetas yra pažinęs. Tačiau iš Heideggerio pasisakymų aiškėja, kad abstrakcija iš viso nėra aukšto lygio žmogaus dvasinis užsiėmimas.

Iš tikrųjų yra didelis paradoksas, kad mūsų laikų dailininkai, o ne filosofai, mus moko, kaip reikia žiūrėti į daiktus ir ženklus. Neužtenka tik juos kopijuoti, bet reikia stengtis suprasti, kas jie yra ir ką jie sako. Galbūt modernųjų dailininkų abstraktai mums atrodo rėkiantys ir net gąsdinantys, tačiau tai reiškia, kad jų kūrėjai kažkaip giliai patyrė, kad paviršutiniško žvilgsnio į tikrovę neužtenka.

Dalykas, dėl kurio yra vertingi abstraktiniai menininkai sakramentinei praktikai, yra jų sugebėjimas peržengti jausminę pažinimo ribą ir ją prakalbinti, ieškant jos esmės. Tokio priėjimo reikia ir sakramentiniam pamaldumui.

KANTO SRIUBA NEANALIZUOTINA

Galbūt kad vienas iš pradininkų, kurie išskyrė proto vaidmenį iš žmogaus dvasinės veiklos, buvo Karaliaučiaus filosofas Emanuelis Kantas. Žinoma, dvasinį ir dorinį gyvenimą žmogui jis laikė būtinu dalyku. Tačiau jo dvasingumas nebuvo paties žmogaus pažinimas. Jo nuomone, žmogui dorovės principas ateina kaip imperatyvas, kuriam žmogus turi tik paklusti. Taip pat ir grožio idėja yra tokio pobūdžio dalykas, kuriam žmogaus protinis veikimas nėra reikalingas. Grožio išgyvenime jis skyrė dvi viena su kita nieko bendro neturinčias dalis. Grožis, kaip idealas, ateina žmogui nekontingento imperatyvo forma. Jausminis žmogaus gėrėjimasis yra tokio pobūdžio dalykas, kuriam protingo žmogaus veikimo taip pat nereikia, užtenka tik skonio, kuris kiekvieno žmogaus gali būti skirtingas.

Šiai galvosenai suprasti Kantas duoda pavyzdį apie sriubą. Sriuba yra skani dėl to, kad į ją yra įdėta įvairių prieskonių. Bet ta sriuba gali būti nesveika. "Apie sriubą, kurios skonis buvo pastiprintas prieskoniais ir kitais priedais, sakoma, kad ji yra skani. Tačiau mes sutinkame, kad ji gali būti nesveika. Nors šis patiekalas patinka pojūčiams betarpiškai, bet jis nepatinka tarpšakiai, t.y. protiniu požiūriu, nes sukelia pasekmes" (Immanuel Kant. "Analytic of the Beautiful", Bobbs-Merrill Co., Indianapolis, New York, 1963, 9 psl.).

Mintis, kuriai šiuo pavyzdžiu Kantas atstovauja, yra ta, kad "skonio sprendimas neduoda pažinimo nei teorine, nei praktine prasme. Malonumą turi ir gyvuliai" (11 psl.). Išvada, kurią jis iš šio pavyzdžio padaro, yra tam tikras atskyrimas malonumo nuo dorovingumo, mandagumo nuo tinkamumo ir t.t. (12 psl.). Iš skanumo negalima spręsti apie valgio tinkamumą. Taigi

skonio pajutimas ir protingumas neturi betarpiško ryšio.

Nėra šio rašinio uždavinys kritikuoti Kanto galvoseną, įrodant jos trūkumus. Galime tik klausti, ar protinis pažinimas apie sriubos nesveikumą neateina taip pat kokios patirties keliu. Mūsų uždavinys yra tik pastebėti, kad ši filosofija nėra palanki abstraktinių dailininkų nusiteikimui mėginti ką nors vertingo ir galiojančio įžvelgti apraiškose. Ši filosofija taip pat nėra palanki sakramentinei mistikai rasti dvasinės prasmės valgyje ar kuriame kitame apčiuopiamame dalyke.

DAILININKO ELSKAUS SAVĖS ANALIZAVIMAS

Prieš keletą metų man teko girdėti dailininko Albino Elskaus paskaitą, kai kurių jo darbų parodymo proga Čikagoje. Jo pasakojimas apie tai, kaip jis prieina prie savo kūrinių įvykdymo, buvo gera proga stebėti, kaip dailininkui vyksta procesas, kuris užsibaigia abstraktiniu kūriniu. A. Elskus į savo meniškus uždavinius žiūri labai rimtai. Jis nesiliauja save klausinėjęs, ką jis daro, kodėl jis tai daro, ir nesitenkina vien klausimu, kaip tai padaryti.

Klausydamas jo kalbos, kartais gauni įspūdį, kad jis kiek nejaukiai jaučiasi tarp savo labai gausių bažnyčių vitražų ar mozaikų, kurių jis yra padaręs JAV ir Kanadoje. Jis norėtų gilesnio atitikmens tarp savo dvasios ir tų simbolių, kuriuos jis vaizduoja ir kurie nieko nesako nei jam, nei juos užsakiusiam klebonui.

Dėl to paskutinėje savo darbų studijoje jis nori eiti į gilesnį atitikmenį tarp savęs ir kūrinio. Klausant jo kalbos, buvo galima suprasti, kad jam rūpi išreikšti tai, ką kalba paprastas daiktas.

Ta proga jis papasakojo vieno nedidelio vitražo kūrimo istoriją. Tą vitražą užsakęs žmogus jam paliko visišką laisvę pasirinkti ir kūrinio temą, ir jo atlikimo pobūdį. Beieškant, ką jis turėtų vaizduoti, jam kilo savo tėvo prisiminimas. Tėvas rūpestingai plovė obuolį pusiau, kad juo galėtų pasigardžiuoti. Ir taip jo vaikystėje matytas paprastas obuolys suteikė jam įvairių vaizdinių

Viena. Belvedere rūmai.

I. Kairytės nuotr.

temų. Čia buvo ne tik perpjautas obuolys, bet ir tai, kad jis yra išaugęs iš obels žiedo, kurį apvaisino bitė. Taip visi šie objektai atsiranda jo vitraže. Žiūrint į šio kūrinio projekciją ir klausant dailininko savęs analizės, ateina galvon mintis apie filosofą, kuris nesitenkina iš bet kur kilusia idėja, bet nori išgauti pilnesnę tiesą, kurią jam sužadina obuolio valgymas. Rožės žiedas, ne tik žydintis ir vystantis, bet ir vėl atgyjantis, galbūt yra geras Elskaus pastangų simbolis.

Atsakomybė tiesai, kuri mums ateina iš mus supančio pasaulio, ir pastangos ją kiek galima geriau suprasti, yra Elskaus meniškų pastangų uždavinys. Šitoks abstraktinis menas yra abstrakcija filosofine prasme. Tai reiškia, kad savo mąstymą reikia pradėti nuo konkrečios apraiškos, tačiau nepasilikti tik betarpiškose jos apraiškose, o eiti gilyn ir tolyn.

PICASSO REIKŠMĖ

Kas yra būdingiausia Picasso kūryboje, o gal jo asmenybėje? Kai kas atsakys, kad

tai yra jo keistumas. .. Bet tas jo keistumas yra ne jausminis, ne jo paskendimas kokiame reginyje, bet jo protinis keistumas. Picasso tapyba liudija jo proto pastangas išanalizuoti tą reginį, kurį jis piešia, ir atrasti, kas jame yra esminga. Dėl to jis savo vaizduojamą objektą sukinėja į įvairias puses, tarsi norėdamas išsisaugoti vienašališko įspūdžio. Niekas jam nėra taip būdinga, kaip neperkalbamas noras tobuliau pažinti objektą ir pavaizduoti jį ne taip, kaip jis jį mato, bet greičiau kaip jis jį supranta.

Jo garsusis kūrinys "Guernica" yra ne tiek paminklas subombarduotam miestui, kiek ištisa Vakarų kultūros istorija, siekianti net Minojaus kultūrą (Anthony Blunt. "Picasso's Guernica", Oxford Univ. Press, New York, 1969, 44 psl.). Čia Picasso ne tiek kuria atskiras abstrakcijas, kiek įvairias abstrakcijas sujungia į vieną istoriją su buliaus ir žirgo kova, su šaukiančia moteria ir sumindžiotu vyru.

Šio kūrinio gimimo istorija liudija, kad čia yra ne reginio ar įspūdžio pavaizdavimas

mas, bet ilgai užtrukusi protinė studija. Be-siruošdamas šiam kūriniiui, Picasso yra pa-daręs (ir neišmetęs) 46 škicų. Ir pačią kom-poziciją jis yra bandęs net septynis kartus, ligi priėjo prie jį patenkinančios formos. Visos šio kūrinio studijos yra išlikusios (28 psl.).

Galbūt labiausiai nelaukta mintis, kurią A. Blunt pateikia, analizuodamas šį kūrinį, yra jo sąryšis su nukryžiuavimu. Tam santy-kiui paliudyti jis randa pagrindą kai ku-riuose jo parengiamuosiuose škicuose ir taip pat galutiniame atvaizdavime. "Tuose raižiniuose kryžius yra įjungtas į buliaus kovą" (57 psl.). Atmesta sumindžioto žmo-gaus ranka, kuri yra ne sugniaužta, bet at-gniaužta, Bluntui duoda pagrindą šį vaizdą jungti su Kristumi.

SAKRAMENTAI NEVEIKIA BE ŽMOGAUS

Čia mes nesvarstome klausimo, ar daili-ninkai, atsidėdami abstrakto kūrybai, yra savo tapybinės veiklos ribose. Vaizduoja-masis menas vis tiek negali apsieiti be vaiz-dinio priėjimo prie savo objekto. Ar ab-straktiniai dailininkai veikia savo srityje ar ne, bet jie, susidomėdami abstrakcija, tikrai veikia žmogiškoje srityje.

Šio rašinio tema yra sakramentinis pa-maldumas. Abstraktiniai dailininkai mus moko didesnio dvasinio aktyvumo sakra-mentinėje praktikoje. Sakramentus priiman-čio žmogaus dvasinio aktyvumo reikšmę tei-singai aptaria A.M. Rouget, O.P., šiuo nei-giamu posakiu: "Jei žmogus neturi tikėjimo ir vidinio sielos judesio, tai jis negali gauti sakramentinės malonės, net jeigu liturginės apeigos yra tobulai tokios, kokios turi būti" ("Christ in His Sacraments", Fides Publ., Chicago, 1958 m., 35 psl.).

Tačiau tokių pasyvių dalyvių yra pilnos mūsų mišios. Jų daugumai trūksta moder-niųjų dailininkų polėkio aktyviai suprasti, ką jie mato ir kur jie dalyvauja. Mūsų sak-ramentiniam pamaldumui trūksta abstrakta-vimo arba dvasios išskyrimo.

Šiame rašinyje mes nesvarstome klau-simo, ar krikščioniškieji sakramentai tikrai

turi tą malonę, kurią jie vaizduoja. Tai mums užtikrina katalikų tikėjimas. Tačiau nepaisant teisingai suprasto sakramentinės malonės realumo, yra ir filosofiskai, ir reli-giškai tikra, kad sakramentai yra ženklai. Jie yra realūs, bet vis tiek tik ženklai. Ta-čiau joks ženklas neveikia automatiškai. Raudoni ženklai, stovintieji prie kelio, auto-matiškai nesustabdo automobilio, jeigu vai-ruotojas, raudono ženklo paveiktas, jo ne-sustabdo. Dėl to teisinga yra Rougeto ženk-lo filosofija: "Natūralus ženklas atstovauja, bet nieko nedaro... Jis padaro (ir tai tik metaforiškai) ne ką kita, o tik pažinimą, kurį tik viena valia gali padaryti. Tai mums primena, ką mes dažnai pamirštame, jog nėra natūralu, kad ženklas būtų veikėjas" (21 psl.).

Taigi sakramentai neveikia be žmogaus. "Sakramentai yra atremti natūraliais simbo-liais (maudymu, patepimu, valgymu, prisi-pažinimu ir atleidimu, gydymosi priemone, hierarchija, vedybų pokyliu). Šie simboliai yra sutinkami visose religijose ir gali būti visur pritaikyti" (44 psl.).

IŠVADA

Ko šis dailininkų fenomenas mus moko sakramentinėje srityje? Abstraktinio meno apraiška šiandien yra toks platus ir visuoti-nis reiškiny, kad į jį tenka žiūrėti kaip į vieną mūsų laiko ženklą, kurį reikia moky-tis skaityti. Šis fenomenas reiškia gilesnį žmogaus dvasios pabudimą. Čia nėra toks pabudimas, kuris pasirodė renesanso pra-džioje ir kuris virto romantiškomis meno apraiškomis. Tai buvo pabudimas grynai pojūčių išgyvenimui ir tai tragikai, kuri iš-eina vien iš pojūtinio žmogaus sampratos. Tos kultūros filosofu reikia laikyti Hegelį. Jis analizavo pojūtinį žmogų ir jį lydėjo jo krizėse, iš to jokios dvasinės naudos negau-damas. Romantinės kultūros žmogui jo re-ligingumas atėjo ne iš jo santykio su gyve-nama tikrove. O abstraktinis dailininkas iš savo tiriamos tikrovės išgauna kartais ligi paties vaizduojamo objekto gelmių einančią tiesą. Kartais, pasak Gilsono, jis pasiekia pirminę medžiagą.

DEVINTOJI EKSKURSIJA

Ekskursantai

Ką tai sako sakramentinei praktikai? Pa-grindinė pamoka, kurią šiam tikslui mes gauname iš abstraktinio meno dailininkų, yra dvasinis aktyvumas. Mes neturime apstulbti sakramento akivaizdoje, bet prieš jį atsistoti aktyvūs. Mes turime sugebėti save paklausti, ką šis sakramentas sako ne apskritai, bet man pačiam šiose mano gyvenimo aplinkybėse.

Žinoma, iš dailininkų abstrakto mes turime mokytis sakramentinei praktikai ne visko. Nėra reikalo, kad mes pasektume visomis tomis analizėmis, kurias jie išskaito iš savo aplinkos. Sakramentinė realybė yra religinė ir krikščioniška realybė, dėl to ir jos analizavimas neturi išeiti anapus tų ribų. Šito jos supratimo bei vertinimo mes negalime tikėtis iš abstraktinių dailininkų. Tačiau jie gali mus pamokyti savo protinio aktyvumo, kuriuo jie žvelgia į savo vaizduojamąją tikrovę. Jie gali mus pamokyti individualaus protinio aktyvumo.

Neigiamai išsireiškiant, jie gali mums būti naudingi, kad neitume į sakramentinę tikrovę su tokia pasyvia dvasia, kokią apibūdina prancūzų rašytojas Michel Proust, sakydamas, kad mes, eidami į bažnyčią, prieš tai paimame miego piliulį ("Pleasures and Regrets". Ecco Press, N.Y., 1948 m., 204 psl.).

Su dėmesiu kasdienybei susitinka Kari Lehman, svarstydamas klausimą, kaip mes krikščionišką žinią galime perduoti netikintiesiems. Jis sako, kad "Dievo malonės vieta yra tarp nereikšmingos ir žemos kasdieninės veiklos. O apreiškimas yra taip pat ir išsiaiškinimas savo egzistavimo prasmės" ("The Pastoral Approach to Atheism", Paulist Press, Glen Rock, N.J., 1967 m. 94 psl). Tame pačiame puslapyje Lehman priduria, kad "perdėtai liuksusinį pamaldumą reikia sugrąžinti į paprastumą".

Į moderniosios visuomenės kontakto praradimą tarp savo dvasingumo ir gyvenamos tikrovės yra atkreipęs dėmesį didelis mūsų laikų teorinis visuomenininkas Gustav Gundlach, S.J. Jis rašo: "Atpirkimo malonė asmenyje ir visuomenėje yra suvokiama taip prakilniai, kad su ja palyginta bet kuri

"Laiškai lietuviams" iki šiol jau yra suorganizavę devynias ekskursijas. Buvo apilankyta 22 šalys: Austrija, Danija, Ispanija, Italija, Graikija, Jugoslavija, Norvegija, Portugalija, Prancūzija, Suomija, Švedija, Šveicarija, Vengrija, Vokietija; Argentina, Australija, Brazilija, Egiptas, Izraelis, Karibų salos, Marokas, Meksika.

Šių metų mūsų ekskursija buvo ilgoka—trijų savaitių. Aplankėme Veneciją, Vieną, Budapeštą, keletą Jugoslavijos miestų ir pagaliau nuvykome į Romą dalyvauti krikščionybės jubiliejaus ir arkiv. Jurgio Matulaičio beatifikacijos išskilmėse. Apie šias iškilmes jau buvo trumpai rašyta pereitame

---

natūralinė tikrovė atrodo tik antraeilis dalykas žmogaus dėmesio centre. Buvimas ir veikimas pasaulietiškoje srityje tada atrodo, kaip skausmingas Kristaus išsižadėjimas, spaudžiant įvairiems gyvenimo reikalams. Tikrasis žmogaus gyvenimas tada pasidaro tik pilnas atsidavimo žvilgsnis į malonę, kuri kyla iš sakramentų. Veikimas pasaulyje tada pasidaro tik antraeilis dalykas, tik krikščioniškojo gyvenimo nuotrupa. Jis tada neatrodo, kaip tikroji veikla ir ne kaip vidinis malonės apipavidalinimas" (Johannes Schwante. "Gustav Gundlach, S.J.", Ferd. Schoeningh, Muenchen, 1975 m., 206 psl.).

Tai Gundlach yra pasakęs ne sakramentinės praktikos, bet visuomeninio apsileidimo reikalą, tačiau tai, ką jis čia sako, yra teisinga ir sakramentiniu požiūriu. Žiūrėjimas į pasaulinius dalykus, kaip į krikščioniško gyvenimo nuotrupas, negali neatsiliepti ir sakramentinei praktikai.

Dėl to į dailininkų gaivališką pasinėsimą išskaityti prasmę jų matomoje tikrovėje reikia žiūrėti kaip į naudingą perversmą Vakarų kultūroje. Jis gali turėti vertingų atsišakojimų įvairiose gyvenimo srityse. Jis gali mus išmokyti su didesniu dėmesiu žiūrėti ne tik į daiktus, bet ir į žmones.

numeryje. Dabar šiek tiek paminėsime kitas aplankytas vietas.

VENECIJA

Išskridę iš Čikagos Alitalia lėktuvu, turėjome nusileisti Milane. Deja, artinantis prie Milano, pranešė, kad dėl technišku kliūčių negalėsime Milane nusileisti, o skrisime į Romą. Klausinėjomės lėktuvo tarnautojų, kokia toji "techniška priežastis", bet jie atsakė, kad nieko nežina. Tik vėliau sužinojome, kad buvusi sugedusi viena lėktuvo dalis, be kurios galima nusileisti, bet negalima pakilti. Milane tos dalies nebuvo galima gauti, todėl reikėjo skristi į Romą. Tas per ankstyvas skridimas į Romą, žinoma, mūsų nepradžiugino, bet visi mūsų 53 keleiviai laikėsi labai ramiai. Ką gi padarysi? Visko atsitinka. Vis dėlto daugelis, kurie jau yra skraidę kitomis linijomis, tvirtino, kad Alitalia nėra viena iš geriausių oro linijų.

Romoje teko pavargti ir pasiginčyti su aerouosto pareigūnais, ieškant lėktuvo, kuris mus nugabens į Milaną, kur jau seniai mūsų laukė gidė ir šoferis vežti į Veneciją. Pagaliau po kokių 6 valandų jie mūsų sulaukė. Visi džiaugėmės, užmiršę buvusius nepatogumus. Sėdome į didžiulį autobusą (neliko nė vienos tuščios vietos) ir leidomės kelionėn į Veneciją. Buvome planavę šiek tiek apžiūrėti Milaną, bet po tos nenumatytos "išvykos" į Romą jau nebebuvo laiko. Palikome Milaną, nepamatę jo didingos katedros, garsiausios pasaulyje "La Scala" operos rūmų, dominikonų vienuolyno valgomio kambario, kuris didžiuojasi Leonardo da Vinci "Paskutinės vakarienės" šedevru...

Pasilieka Milaną, atsiveria platus Lombardijos slėnis, kuriuo vingiuoja Po upė ir mūsų kelias. Kairėje mus visą laiką lydi virtinė Alpių priekalnių. Pravažiuojame Bergamo miestą, kurio apylinkėse yra popiežiaus Jono XXIII tėviškė. Čia jis gimė, augo ir mokėsi, ruošdamasis atsisėsti į Šv. Petro sostą ir "atverti Bažnyčios langus, kad įeitų naujo oro"... Vaizdai nenuobodūs. Derlingi laukai, jaukios kalvos, miesteliai

ir didesni miestai. Vakare įvažiuojame į Venecijos priemiestį Mestre. Čia mūsų viešbutis. Čia mūsų jau laukte laukė vonia, vakarienė ir lova.

Išsimiegoję, pailsėję ir papusryčiavę, ilgą trijų mylių Mussolinio statytų tiltu išvažiavome apžiūrėti Venecijos. Pervažiavę tiltu per lagūną, sėdame į motorlaivį ir plaukiame per uostą. Staiga atsiveria puikus vaizdas: įdomūs pastatai, bažnyčių bokštai, dešinėje Šv. Jurgio sala, kurioje vyko tarptautinė konferencija. Dar tik vakar prezidentas Reaganas iš čia išvažiavo. Dar vienas posūkis — Didysis kanalas, iškyla Šv. Morkaus varpinės bokštas, Dožų rūmai, prie kurių ir priplaukiame. Mus pasitinka vietinis vadovas ir aiškina visas įžymybes. Štai liūtas ant kolonos — Venecijos globėjo šv. Morkaus simbolis. Einame link Šv. Morkaus aikštės, apsuptos rūmų, kurie sudaro stačiakampį. Aplink kolonada su kavinėmis ir puošnėmis krautuvėmis, bet visa ko centras — Šv. Morkaus katedra. Puošnios marmuro bei mozaikų dekoracijos, ypač auksu padengtas frontas ir vidus, suteikė jai Auksinės bažnyčios vardą.

Katedra jungiasi su Dožų rūmais, Venecijos galybės ir garbės simboliu. Tai rūmai, kuriuose gyveno valdovai, bet drauge buvo ir valstybės valdymo centras. Einame į kiemą, apsuptą puošnių rūmų, lipame aukštais laiptais, kuriuos puošia meno kūriniai. Lancome valdovų gyvenamus kambarius, per einame į sales, kurios yra tikra meno galerija. Pati žymiausia salė vadinama "Didžioji tarybos salė". Sienas puošia paveikslai, vaizduojantieji Venecijos istoriją. Virš valdovo sosto — garsusis Tintoretto "Rojus". Sakoma, kad tai didžiausias pasaulyje paveikslas (22 x 7 m).

Iš šio prabangaus meno pasaulio leidžiamės siaurais laiptais į požemius, kur pirmiau buvo kalėjimas. Čia taip skirtinga nuotaika nuo viršutinių salių! Tylėdami žvelgiame į "Atodusių tiltą", kuriuo būdavo vedami mirčiai pasmerktieji.

Paliekame rūmus. Prieš mus margaspalvė žmonių minia, debesys balandžių, saulėje skęstanti Šv. Morkaus aikštė. Iš praeities

grįžtame į pulsuojantį gyvenimą — į šiandieną. Sustojame stiklo gamykloje. Venecija garsi savo stiklo išdirbiniais. Nuo 13-to amžiaus čia yra garsiausios stiklo gamyklos. Ta tradicija tęsiama ir šiandien. Šią karštą popietę, prieš šimtus kartų karštesnių krosnių mums rodė savo meną stiklo išdirbinių specialistai. Tas jų nuostabus sugebėjimas — tai labai ilgų metų patirtis. Apžiūrime nuostabių spalvų ir formų stiklo išdirbinius. Saulė žaidžia juose, o mūsų mintyse suskamba Aisčio ketureilis:

"Gal kaip aras kalne gūžta,
Ginsi širdį atkakliai,
Bet širdis trapi — ji dūžta,
Kaip Venecijos stiklai".

Skirstomės. Vieni eina į krautuves, kiti — apžiūrėti miesto įdomybių, kurių dar nematė. Siaurom gatvelėm, tilteliais per kanalą ir kanaliukus ieškome kelio į Didįjį kanalą ir garsųjį Rialto tiltą. Čia tai tikroji Venecija: rūmai, gandos, pakrantės kavinės. Iš laiko rūkų išneria puošnios damos, šmaikštūs renesanso pirkiai, jūrų valdovai — laivų kapitonai... Venecija tikrai žavi. Tokių vaizdų, kalbančių apie praeitį, apie didingą istoriją niekur kitur nerasi.

Mūsų pasigrožėjimas Venecija baigėsi. Pavakare rinkomės prie Didžiojo kanalo ir motorlaiviu keliavom atgal į Mestre. Lyg Pelenė grįžtam iš pasakų šalies į dūmais ir chemikalais užterštą industrinį Venecijos priemiestį. Rytoj keliausime į Vieną.

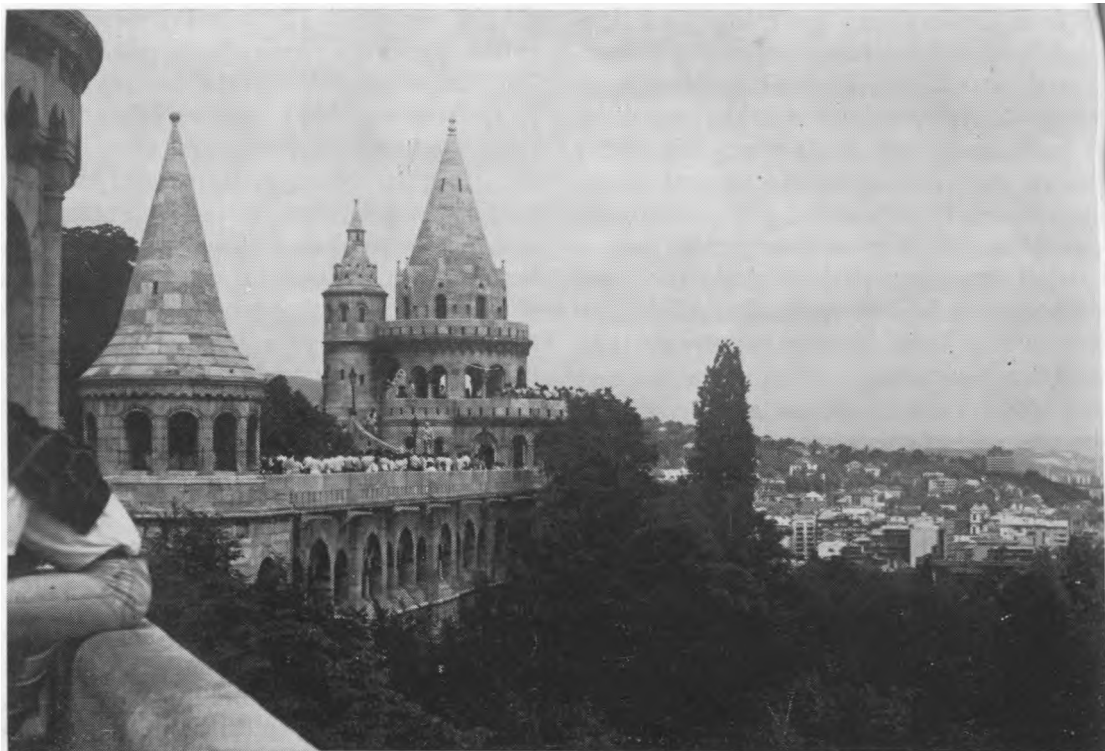
VIENA

Paliekame Veneciją ir pasukame į kelią, kuris mus turės nuvesti į daugelio išsvajotą Austrijos sostinę Vieną. Kelionė bus ilga. Autobusui greitai riedant pro miestelius, kalvas ir kalnus, gamtos vaizdai keičiasi lyg kaleidoskope. Pavakare pradėdame dairytis, ar nepamatysime pirmųjų ženklų, kad artėjame prie tikslo. Vadovė, ilgai tylėjusi, pasakoja, kad važiuojame per Vienos miškus, toliau tęsia Austrijos istoriją ir primena, kad esame netoli Meyerlingo, karalių medžioklės rūmų, kuriuose tragiškai žuvo Austro-Vengrijos imperatoriaus sūnus Rudolfas ir Maria Vecera. Tai viena iš kara-

liškųjų romantiškų ir tragiškų istorijų. Pagaliau lygumoje pasirodė miesto pastatai. Tai Vienos pakraščiai, tai Oberlaa, kur mes ir apsistojome. Nuo romėnų laikų ši vieta buvo žinoma kaip karštų mineralinių šaltinių gydykla. Mūsų viešbutis naujas, dalis modernios gydyklos ir sporto centro. Vienos centras tolokai. Galima pasiekti tik požeminiu traukiniu arba tramvajum. Šiame viešbutyje mus taip gerai maitino, kad ir reikliausieji buvo patenkinti ir vakariene, ir pusryčiais, kurių pavalgius pakakdavo visai dienai.

Kitą rytą vietinė vadovė išveža mus apžiūrėti miesto. Pirmiausia sustojame prie Belvedere rūmų, kuriuose yra tautinė meno galerija. Iš parko matyti senoji Viena, kurios centre miesto simboliu virtusi Šv. Stepono katedra. Iš Belvedere vykstame centro link. Patenkame į garsųjį Vienos Ring — grandį. Tai gražus bulvaras, apstatytas viešaisiais pastatais: parlamento, operos, teatro, gamtos muziejaus, universiteto ir daugeliu kitų renesanso bei gotikos stiliaus rūmų. Tarpuose tęsiasi puošnūs parkai su statulomis ir gėlynais. Viena — senas kultūros, mokslo, meno ir ypač muzikos centras. Mūsų vadovė berte beria istorines ir kitokias žinias, o mes mėginam nors pažvelgti į greitai besikeičiančius vaizdus: rūmus, parkus, aikštes bei gatves. Dažnai minimi imperatoriai: Marija Teresė ir Franz Josef. Ypač Marijos Teresės vedybų politika apsprendė Europos istoriją.

Pasiekiam Šv. Stepono katedrą. Tai 14 amž. gotika. Nepaprastai aukštas bokštas, matomas iš visų Vienos vietų. Gėrėdamiesi lankome jos meno turtus. Artėja vidudienis. Sustojam prie Anker laikrodžio, kuris yra seniausioje Vienos Aukštutinės Turgavietės aikštėje. Laikrodis įdomus savo figūromis ir pritaikyta kiekvienai valandai muzika. Dar skirstomės grupelėmis apžiūrėti senjojo miesto. Daugumas sustoja kavinėje paragauti Vienos kavos ir jų charakteringų saldumynų, ypač Strudel. Nueiname į Kaerter gatvę, pasižyminti puošniomis rūbų, brangenybių ir kitokių gėrybių krautuvėmis. Kainos aukštos. Netoliese karališkieji (Hof-

Budapeštas. Žvejų tvirtovė.

I. Kairytės nuotr.

burg) rūmai, sodai, rožių gėlynai. Paminklai primena, kad šitame mieste muzikos šedevrus kūrė Beethovenas, Haydnas, Mozartas, Schubertas, Strausas, Brahmsas ir daugelis kitų žymiųjų muzikų.

Pavakare išmėginame Vienos susisieki-mo sistemą — į savo viešbutį vykstame po-žeminiu traukiniu ir baigiame tramvajumi, kuris mus nuveža į Oberlaa. Vakare aplan-kėme Vienos vyno gaminimo priemiestį Grinzing. Čia suplaukia daug vietinių ir turistų išmėginti jauno vyno tipiškame Heu-rigen restorane. Mėginome ir mes, užsikąs-dami "strudeliu" ir klausydamiesi vieniškos muzikos.

Ateinančią dieną pakilo vėjai, prapliupo lietus ir smarkiai atšalo. Truputį debesys prasisklaidė, kai važiovom apžiūrėti Schoen-brunn pilies rūmų, statytų 18-me amžiuje. Tai buvusi Austrijos imperatorių rezidenci-ja. Labai puošnus vidus, rokoko stiliaus kambariai ir salės. Stebėjomės puošnumu, turtu ir menu, bet vis dėlto kilo mintis, kad

buvo sunkus karalių gyvenimas: nors ir auk-siniuose rūmuose jie gyveno, bet vis tiek gyveno narve — auksiniame narve.

Vos tik sulipome į autobusą, pradėjo lašnoti ir, kai pasiekėme Praterį, gerokai lijo. Drąsesnieji išsoko iš autobuso ir nu-skubėjo į Didįjį Ratą. Pakilus matėsi lietu-je paskendusi didinga Viena su savo puoš-niais pastatais, bažnyčių bokštais, kuriuos visus tartum valdė aukščiausiai iškilęs Šv. Stepono katedros bokštas.

BUDAPEŠTAS

Venecija ir Viena jau daugelio matyti miestai, bet Vengrija, Budapeštas... Mažai kas iš mūsų ekskursantų ten yra buvę. Tad susidomėję nekantriai laukėme, kaip toji komunistų satelitinė valstybė mus sutiks ir priims. Prie sienos eilės automobilių ir au-tobusų. Tenka gana ilgai laukti. Pagaliau atėjo ir mūsų eilė. Įlipa į autobusą unifor-motas tarnautojas ir, visai nekalbėdamas, tikrina pasus. Atidaro autobuso bagažinę,

pažvelgia į mūsų lagaminus, bet jų netikrina. Lengviau atsidustame. Liepia pavažiuoti pirmyn iki pastato ir leidžia išlipti. Vieni eina ko nors išgerti ar užkąsti, kiti — keisti pinigų. Keičia nepaprastai greitai ir tvarkingai. Pirmieji įspūdžiai geri. Išsikeistus pinigus net sunku buvo išleisti, nes čia viskas labai pigu.

Jau važiuojame Vengrijos lygumomis. Daug kas čia mums priminė Lietuvą: pievoje ganosi gyvuliai, mėlynuoja žydintys linai, o taip pat visus sudomina ir pievoje stovintis gandrai. Artėjame prie Budapešto. Atsiveria gražus miesto vaizdas abiejose Dunojaus pusėse. Tai dvigubas miestas: vienoje, kalnuotoje pusėje senasis, tradicinis kultūros centras — Buda, kitoje — Pešt. Per Dunojų nutiesta keletas grakščių tiltų. Pirmu žvilgsniu — miestas įspūdingas. Ant aukštos kalvos didingai stovi Citadelė — Habsburgų tvirtovė. Didžiuliai rūmai atspindi Dunojaus vandenį.

Daug ilgos istorijos nuriedėjo Dunojaus vandenyje, daug kultūrų, daug gyventojų perėjo per šį slėnį. Vengrai yra paskutinė tauta, atsikėlusį iš Azijos. Jie giminingi suomiams ir estams. Jie nėra indoeuropiečiai, jų kalba yra skirtinga nuo kitų Europos kalbų, jie yra ugro-finų kilmės. Tad visai nenuostabu, kad, skaitydami gatvėse įvairius skelbimus, negalėjome surasti nė vieno suprantamo žodžio. Bet mūsų istorija rišasi su Vengrija per Jogailaičius. Lietuvoje vengrais vadino įvairius keliaujančius amatininkus. Matyt, jie buvo atvykę iš Vengrijos. Ir savo išvaizda, ir apsirengimu jie labai skyrėsi nuo vietinių.

Apsistojome naujame, gražiamie viešbutyje Buda pusėje. Kai kurie tuoj skubėjo į kitą Dunojaus pusę, į Pešt, apsipirkti arba bent pasižvalgyti po krautuves. Pamatėme, kad čia nėra taip lengva pasinaudoti taksiu. Sužinojome, kad reikia iš kur nors pasikambinti ir laukti eilės. Gatvėje pamėginus sustabdyti, gauni tik nesuprantamą atsakymą su šypsena, ir daugiau nieko. Taip kai kuriems "užstrigus" Pešt prekybos centre per patį pavakarinį judėjimo susikimšimą, staiga pasigirdo sirenos, pasipylė puoš-

nūs limuzinai ir policijos palyda. Sužinojom, kad atvyko Kinijos prezidentas ir Sovietų užsienių reikalų ministeris Shevardnadze. Po geroko laukimo, susipažinę su keliavimo taisyklėmis, taksiukais grįžome į viešbutį. Angliškai susikalbėti ne visur galima.

Ateinantį gražų rytą su vietiniu vadovu išvažiuojame apžiūrėti miesto. Vadovas silpnai kalba angliškai, nors tarimas gana geras. Jis kalba apie vengrų kilmę, istoriją, atkreipdamas dėmesį į pravažiuojamas įžymybes. Pakylame į Citadelės kalną. Įspūdingas viso miesto vaizdas. Centre vingiuoja žvilganti Dunojaus juosta. Labai daug visokių įdomybių, bet visko nepamatsi, tam reikėtų daug daugiau laiko.

Aplankėme didžiulę Herojų aikštę, skirtą paminėti Vengrijos krikščionybės 1000 metų sukaktį. Joje yra šv. Stepono, pirmojo krikščionio Vengrijos karaliaus paminklas. Šv. Steponas pasižymėjo Marijos garbimu. Kai jis neturėjo įpėdinio, tai Mergele Marija buvo paskelbta Vengrijos karaliene.

Autobusas, pervažiavęs tiltą į Budą, vingiuoja siauromis įdomiomis gatvelėmis ir kyla į kalną. Viršūnės nematyti. Išlipę iš autobuso, kopiname laiptais aukštyn. Nuo šio kalno taip pat nuostabus vaizdas į Budapeštą. Čia stovi savotiška Žvejų tvirtovė ir Marijos garbei skirta bažnyčia. Pirmiau šioje bažnyčioje buvo vainikuojami karaliai, bet, užplūdus turkams, ji buvo paversta mečete. Dar yra išlikę musulmoniški ornamentai. 19-me amžiuje ji buvo perstatyta nauju gotišku stiliumi.

Vakare nuvažiuojame pažiūrėti vengrų tautinių šokių, pasiklausyti muzikos ir išgerti tokajaus. Nusprendėme, kad mūsų tautiniai šokiai yra nepalyginamai gražesni už vengriškuosius. Buvo čigoniškos muzikos ir čigoniškų šokių, bet šokėjos neatrodė čigoniškai — visos buvo blondinės.

Taip ir užbaigėme savo trumpą pabuvimą Budapešte. Kitą rytą jau išvykome į Jugoslaviją.

■ Sacramento miesto, Kalifornijos valstijoje, švietimo taryba vienbalsiai nutarė, kad istorijos knygoje būtų daugiau rašoma apie religiją.

Dvikalbiškumas svetur

Dr. Algis Norvilas

4. VEIKSNIAI, VEIKIĄ KALBOS LIKIMĄ IŠEIVIJOJE

Šalia bendro pobūdžio aiškinimų, kodėl kalbos išeivijoje nyksta, ne vienas autorius yra pažvelgęs ir į atskirus veiksnius, kurie rišasi su kalbos likimu išeivijoje. Išsamiausiai šių veiksmių apibendrinimus galime sukti šių trijų autorių pasakymuose: Kloss, Gaardnes ir Giles.²⁰ Iš vienos pusės Kloss sumini 14 atskirų veiksmių, o iš kitos Gaardner jų priskaito net 22.

Peržvelgus šių veiksmių sąrašus, nesunku pastebėti, kad jų tarpe yra nemaža bendrumo. Kai kurie veiksniai yra minimi visų trijų ar bent dviejų autorių. Kiti veiksniai yra tik atskirų autorių suminėti. Šie parodo vis skirtingą autoriaus priėjimą prie išeivių kalbų likimo klausimo.

Pabandyti suprasti kalbos likimą per atskirus veiksnius yra ir įdomu, ir naudinga. Čia kalba yra pastatoma daugiopų įtakų centre. Tad pasidaro galima analitiniu būdu šių įvairių veiksmių įtaką atskirai pasverti, stengiantis atpažinti tuos veiksnius, kurie kalbą palaiko ir tuos, kurie jai yra net kenksmingi.

Žvelgdami į šiuos veiksnius, norime pirma sudaryti jų bendrą vaizdą, o po to įvertinti jų galimą poveikį išeivių kalbai. Nebandysime čia visų veiksmių aprėpti — taip daryti ir nereikia, nes ne visų veiksmių svoris yra tolygus. Čia bus stengiamasi žvilgtinti į tuos, kurių vienokia ar kitokia įtaka yra gana aiški, nors ir kartais problematiška.

Tarp bendrai minimų veiksmių čia aptarsime aštuonis:

1. *Religinis nusistatymas.* Santykis tarp religinio nusiteikimo ir kalbos palaikymo yra akivaizdus. Kiekvienas rimtesnis autorius yra pastebėjęs religinių įsitikinimų svarbą ne tik kalbos, bet ir apskritai tautinės sąmonės palaikyme. Įdomu, kad tik tos bendruomenės, kurios yra atsirėmusios į sakralinį pagrindą, yra pajėgusios svetimoje aplinkoje ilgesniam laikui išlaikyti kalbą. Tačiau, kaip matysime, paprastai religijos ir tautinės mažumos santykis išeivijoje yra labai painus ir sudėtingas. Paseksime čia trumpai kai kuriuos šio sudėtingo santykio bruožus, vis turėdami mintyje lietuviškąją išeiviją.

2. *Istorinė patirtis.* Praeityje patirti išgyvenimai, susiję su sava kalba, gali ir dabartyje puoselėti vienokį ar kitokį nusiteikimą savos kalbos atžvilgiu. Lietuvio patirtis kalbos atžvilgiu yra gana aiški — kalba buvo ir tebėra kovos laukas. Todėl nenuostabu, kad mūsų kalbos pergyvenimas yra artimai susijęs su kovos sąmone: už kalbą reikia kovoti. Šitoks nusiteikimas tikriausiai palaiko kalbinį atsparumą, išskyrus gal tik ten, kur yra pertempiamas. Apie istorinę patirtį čia atskirai nebus kalbama.

3. *Socialinė padėtis.* Socialiniu atžvilgiu, bent vakarų pasaulyje, lietuviai nedaug kuo skiriasi nuo šerdinės bendruomenės (Amerikoje, Kanadoje, Australijoje ir t.t.). Jų gyvenimo būdas, laikysena net ir išvaizda yra panašūs į tipingus gyvenamo krašto gyventojus. Galimas dalykas, kad toks panašumas paspartina įsiliejimą į vietinę bendruomenę ir kartu kalbos praradimą. Nors ir socialinio panašumo poveikis mums yra suprantamas, vargu ar jį galime pakeisti. Todėl šio veiksnio čia toliau ir nesvarstysime.

4. *Kalbos išgyvenimas.* Ar sava kalba didžiojamės? Apskritai reikia pasakyti, kad taip. Juk retas lietuvis nežino, kad lietuvių kalba yra archaiška, labai žodinga, svarbi kalbos mokslams ir t.t. Šis pasididžiavimas tikriausiai teigiamai prisideda prie kalbos palaikymo.

Antra vertus, galime paklausti, ar lietuvių kalba yra kokių būdų naudinga? Čia jau tenka kitaip pažiūrėti. Išskyrus gal keletą išimčių, kur lietuvių kalba yra tiesiogiai su darbu susijusi, platesnėje bendruomenėje ji praktiškos naudos neturi. Naudos stoka, be abejo, labai neigiamai veikia lietuvių kalbos palaikymą. Prie kalbos išgyvenimo veiksnio dar sugrįšime.

5. *Grupės dydis.* Grupės dydžio poveikis kalbos palaikymui yra susilaukęs šiek tiek dėmesio. Lietuvių skaičius nėra gausus, bet, kaip matysime, gal dėl to per daug nusiiminti nereikia.

6. *Tankmė (koncentracija).* Gyventojų pasiskirstymas taip pat gali turėti reikšmės kalbos palaikymui. Tiek apie tankmės, tiek ir apie dydžio svarbą kalbos palaikymui bus dar daugiau pasisakyta.

7. *Immigractja — emigracija.* Tautinės mužumos kalba vis gali atsinaujinti naujų ateivių banga. Amerikoje kalbos pratęsimas imigracijos būdu ypač matomas ispaniškai kalbančiųjų tarpe. Lietuvių atvyksta tik vienas kitas, tačiau ir nelinkėčiau, kad daugiau jų atvyktų. Pačių lietuvių labiau reikia Lietuvai, negu išeivijai. Taip pat reikėtų suabejoti, ar net ir didokas naujų ateivių skaičius dabartinę padėti tiek daug pakeistų. Yra daug svarbiau, kad išeivija per savo pačios išteklus ieškotų būdų bei priemonių palaikyti kalbos gyvastumą.

Antra vertus, emigracija, kiek ji vyksta vietinio krašto ribose, ypač Amerikoje, silpnina kalbos atsparumą. Su kiekvienu kalbėtoju, kuris apleidžia lietuvišką koloniją, prarandamas dar vienas kalbos pavyzdys.

8. *Vienakalbių buvimas.* Kiek asmenų tesugeba vartoti tik gimtąją kalbą? Kaip matysime, tai nepaprastai svarbus veiksnys, kuris veikia kalbos vartojimą. Be vienakalbių buvimo darosi sunku užtikrinti kalbos gyvastingumo pratęsimą. Apie šį veiksnių bus nemažai kalbama vėliau.

Šie aštuoni veiksniai, kaip minėjome, yra bendri keliems autoriams. Šalia jų, šie autoriai nurodo ir eilę paskirų veiksnių. Pastarųjų čia norime suminėti tik vieną ki-

Pašaukimas ar aklas likimas

Mielasis Žirmūnai,

Mano laiškas Jums yra tik gairės, į kurias būtų gera atsižvelgti, rengiantis vedybiniam gyvenimui. Reikia skaitytis ir su Kūrėjo Dievo planais, ir su savo polinkiais bei charakterio natūraliaisiais bruožais. Ne tik Jūs, bet ir Jūsų svajojamoji mergaitė turėtų panašiai visa širdimi apsigalvoti. Žiūrint charakterio, reikia pakedenti ir savo geruosius bei silpnuosius bruožus, ydas. Ar su tokiu charakteriu, koks aš esu, galės laimingai sugyventi mano norima vesti mergaitė? Ypač atsižvelgiant ir į josios charakterį. Kokių aš jos silpnybių ar ydų negalėčiau ilgai išlaikyti? Draugavimo laikotarpis yra geriausias laikas visa tai stebėti ir aptarti, jei nenori

---

tą: grupės ekonominė padėtis, gimimų skaičius, mišrios vedybos, kalbų pasisavinimo būdas, nusiteikimas dvikalbiškumo atžvilgiu, nusiteikimas kalbų maišymo atžvilgiu ir t.t. Ne vieną ir iš šių veiksnių dar teks pilniau pasvarstyti.

IŠNASOS

20. Žr. A.B. Gaarder, "Language maintenance or language shift", randamas W. F. Mackey ir T. Anderson, red., **Bilingualism ir Early Childhood** (Rowley, MA: Newbury House, 1977); H. Giles, R. Bourhis ir D. Taylor, "Toward a theory of language in ethnic group relations", randamas H. Giles, red., **Language, Ethnicity and Intergroup Relations** (London: Academic Press, 1977); ir H. Kloss, "German-American language maintenance efforts", randamas J.A. Fishman, red., **Language Loyalty in the United States**.

lįsti, kaip aklas katinas į maišą. Manau, jau turi pakankamai gyvenimo patyrimo ir žinai, jog yra tokių asmenų, su kuriais yra miela, malonu bendrauti, draugauti ir bendradarbiauti. Bet taip pat yra ir tokių, su kuriais neįmanoma sutikti, ir todėl jų gal net vengi. Kodėl? Dėl kai kurių jų būdo ypatybių. Todėl rimtai apgalvotina, ar judviejų būdai yra tokie, kad duotų gerą pagrindą manyti, jog galėsite darniai sugyventi ir ramiai spręsti pasitaikysimas problemas, ar yra kas nors paties ar jos būde, ko negalėsite ramiai suvirškinti.

Be veidrodžio mes negalime regėti savo veido bruožų ir galėtume įsivaizduoti esą gražuoliai, kai visi kiti regi, jog mums gana toli iki "grazuoliškumo". Tą pat reikia sakyti ir apie pažinimą savo pačių būdo ypatybių. Galime, ir paprastai taip darome, vaizduotis esą geri, net geresni už tuos ar kitus mūsų pažįstamus, kai tie kiti regi mūsų ydas, trūkumus net negražumus. Ypač tai gerai regi tėvai, broliai, seserys, su kuriais reikia per eilę metų gyventi ir dirbuotis. Todėl verta būtų pasiteirauti jų nuomonės, ar turėti jautrią ausį nugirsti, ką jie apie mane sako, kai yra supykę. Tais atvejais ir nenoroms jiems išsprūsta labai teisingas žodis, tik mes tada esame patys tiek susijaudinę, kad nenorime nei pagalvoti, ar jie kartais nepasakė man karčios tiesos. Naudinga pasitarti ir su savo dvasios tėvu, t.y., jei turi, nuolatinio nuodėmklausiu. Per ilgesnį laiką einant išpažinties ir atvirai pasisakant savo silpnybes, kunigas pastebės tiek svarbesnius mūsų charakterio bruožus, tiek ir mažesnius. Tačiau neužmirština mūsų liaudies išmintis, sakanti, jog "lašas po lašo ir akmenį pratašo". Panašiai yra ir su kai kuriais mūsų būdo bruožais. Jie gali būti nelabai ryškūs, bet, per ilgesnį laiką drauge gyvenant, tikrai įkyrės ir apsunkins sugyvenimą.

Tikint, kad mūsų Kūrėjas yra mylįs Tėvas, yra tikras dalykas, kad jis kūrė Tave, kadangi mylėjo dar net negimusį. Būtų galėjęs sukurti milijonus ir net bilijonus kitų vaikinų, mergaičių, bet jų nekūrė ir niekada nekurs. Tačiau Jis ryžosi kurti Tave. Esi vienintelis toks sutvėrimas (unique!) Būdamas

be galo išmintingas, Dievas turėjo turėti kokį nors tikslą, Tave kurdamas. Todėl labai pravartu Jo paties ir pasiteirauti: "Viešpatie, kokį gyvenimo kelią skyrė man Tavoji meilė? Ko Tu tikiesi iš manęs? Ką aš turiu nuveikti šiame pasaulyje? Savo tikslui per mane pasiekti Tu, be abejo, sudėjai į mane tokius įvairius talentus, kurie man bus būtinai reikalingi Tavo užsimojimui įgyvendinti, Tavęs neapvilti. Tai prašau, parodyk man, kokį gyvenimo kelią esi man numatęs? O gal palikai man pačiam rinktis, koks man patiktų? Neužmirštu, jog mano, kaip ir visų žmonių, tikslas šioje žemėje yra Tave pažinti, pamilti ir Tau garbę duoti. Bet nežinau dar, kokių balsų turiu giedoti Tavo šlovę visos žmonijos chore. Prašau, padėk man tai pajusti, kad, ne savo vieton atsistojęs, negadinčiau Tavo choro sąskambio.

Man esant bene jau antroje gimnazijos klasėje, mokinių rekolekcijoms vadovavo Salantų klebonas. Jis mums labai patiko, nes sugebėjo pataikyti į mūsų širdis. Vienoje konferencijoje jis labai įdomiai nupasakojo, kaip svarbu esą mums rasti savąjį pašaukimą. "Tik savo pašaukimo keliu eidami, būsite laimingi ir kitiems nešite laimę. Savo pašaukimo nesuradę, negalėsite būti laimingi". O kaip savo pašaukimą rasti? Jis patarė kasdien melstis į Šventąją Dvasią. Jei kitaip nemokame, tai nors kalbėti 7 "Tėve mūsų", 7 "Sveika, Marija" ir 7 "Garbė Dievui Tėvui", prašant septynių Šv. Dvasios dovanų savo pašaukimui pažinti. Neatsimenu, ar tuoju pat, ar kiek vėliau pradėjau tai daryti, bet tikrai taip meldžiausi per keletą metų, iki pasibaigė mano mokslas gimnazijoje. Na, ir kas atsitiko? Pasvajodavau stoti į Klaipėdos muzikos mokyklą. Galvodavau ir apie karo mokyklą, ir dar kai ką kita. Gal jau 18 metų būdamas, pasvajodavau, o gal ir vesti. O jei vesčiau, tai tik tą mergaitę, kuri buvo mano klasėje, taip ji buvo kritusi man į širdį. Bet štai susitinku vieną vasarą savo buvusį gerą draugą pranciškoną, jau bestudijuojantį Kauno kunigų seminarijoje. Jis man pripasakojo tiek daug ir tokių įdomių dalykų apie savo profesorių T. Benediktą Andrieušką, jėzuitą, ir apie jė-

zuitų ordiną, kad sukėlė didelį smalsumą daugiau ką nors sužinoti. Visos tolimesnės istorijos čia neaprašysiu, bet pagaliau man buvo taip labai aišku, jog turiu "stot į jėzusitą", ir tartum kas būtų pačiupęs už sprando ir kaip kačiuką pas juos įmetęs. Iki šios dienos esu labai dėkingas Šventajai Dvasiai už viso gyvenimo laimę. Tikrai verta prašyti Šventosios Dvasios šviesos savo gyvenimo keliui rasti. Be jos galima lengvai nueiti į šunkelius ir visą gyvenimą vargti bei kitus varginti.

Prancūziškame žurnale "Etudes" skaičiau aprašytą Prancūzijos ambasadros Romoje sekretoriaus gyvenimą. Buvo pamaldus jaunas vyras. Jau susižiedavęs. Bet kilo pirmasis pasaulinis karas, ir jį paėmė kariuomenėn. Jis krito kovos lauke. Rastas jo dienoraštis. Ten tarp kitko radau ir tokią jo maldą: "Dieve, Tu žinai, kaip labai myliu X,Y. ir kad ji labai myli mane. Prašau vienos malonės: jeigu Tu numatai, kad mudviejų santuoka bus Tavo garbei ir mūsų sielų laimei, tai leisk mudviem susituokti ir kurti Tau šeimynėlę. Bet jei Tu numatai, kad mudviejų santuoka išeitų mudviejų nelaimi ir Tavo negarbei, tai geriau dabar mudu išskirk, kad tik galėtume susijungti amžinybėje Tavo meilėje". Tai tikrai tikinčio vaikinio rimta malda. Į savo vedybas jis žiūrėjo tartum Dievo akimis ir visiškai pasidavė Jo Apvaizdos lėmimui. Toks yra vieninteliai geras kiekvieno tikinčio žmogaus nusiteikimas.

Nė kiek neabejotina, jog didžiausiai žmonių daugybei Dievas yra skyręs moterystės šeimos gyvenimo kelią. Tačiau tikrai yra Dievo kviečiamų, ar tai pasaulyje gyventi nevedusiems, netekėjusioms ir taip atlikti nemažai svarbių Dievo ir artimo reikalų, ar tai eiti kunigų ar vienuolių vyrų ir moterų pašaukimo keliu. Jie yra ne mažiau reikalingi ir svarbūs Dievo karalystei šioje žemėje kurti ir aptarnauti. Todėl nedera planuoti savo gyvenimo kelius, nė kiek nekreipiant dėmesio ir į dvasiško pašaukimo galimybę. Ir jei kas kada nors pajunta vidinį širdies balsą aukoti visą savo gyvenimą tiesioginei Dievo tarnybai, jis turėtų prašyti dar aiškes-

nio ženklo, jog Dievas tikrai to nori, ir dar labiau prašyti drąsos eiti tokiu pasiaukojimo keliu.

Net ir svarstant kitas gyvenimo profesijas (gydytojo, advokato, mokytojo ir t.t.), reikia prašyti Šv. Dvasios šviesos pasirinkti tai, kad būtų didesnei Dievo garbei ir savo sielos išganymui.

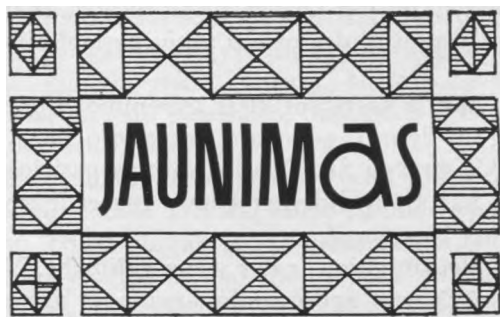
Neužmirština ir dar viena galimybė. Neretai Dievas apdovanojo kurį nors asmenį ne vienu talentu ir palinkimu, o duoda keltą talentų ir polinkių. Ir ko jis ar ji besimintų, viskas gerai ir labai gerai sekasi, ką tik daro, jaučiasi patenkintas ir laimingas. Ir kai galų gale nori apsispręsti, kurs yra tikrasis jam ar jai Dievo skirtasis kelias — neaišku. Net ir meldžiant Jo šviesos — negauna. Kas darytina tokiu atveju?

Aš tai šitaip suprantu. Dievas palieka tokiam asmeniui visišką laisvę, ką tik nori pasirinkti, ir jis bus patenkintas, ką nepasirinktų. Tačiau ir tuo atveju reikia rinktis ne žiūrint tik į save, kas man patiktų labiau, ar kur bus daugiau pinigų, ar garbės, ar ko kita, bet "Dieve, Tu man davei daug talentų. Už juos esu labai dėkingas. Visus juos norėčiau panaudoti Tavo didesnei garbei. Ir tik Tavo garbei. O kadangi neduodi man aiškesnio ženklo, ką rinktis, tai suprantu, jog leidi man rinktis laisvai, ko aš noriu. Todėl ir pasirenku štai tą... Ir tuo pašaukimo keliu eidamas noriu tik Tau vienam tarnauti, pašvęsdamas visus savo sugebėjimus, laiką, meilę Tavo ir žmonių (ar Tavo Bažnyčios) labui. Būk Tu mano gyvenimo ašis, apie kurią viskas suksis".

Esu tikras, jog toks pasirinkimas Viešpačiui tikrai patiks, ir toks asmuo bus patenkintas, laimingas ir padarys daug gero, kur tik jis gyvens, veiks, ar kentės. Aukotis gi reiks kiekviename pašaukime: ir moterystėje, ir kunigystėje, ir vienuolyne, ir "senberniaujant"!

Kun. Jonas

■ Vatikanas skelbia, kad pasaulyje yra 866,7 mil. katalikų — apie 18% visų žemės gyventojų. Apie 147 mil. katalikų yra Sovietų bloko kraštuose.

Ką man reiškia būti krikščione?

(Jaunimo konkurse V premiją laimėjęs rašinys)

Lina Grigaitytė

Aš esu krikščionė, ir man tai yra visai natūralu. Visas mano protavimas ir mano pažiūros stovi ant krikščioniškų pažiūrų bei moralės pagrindų. Kai aš pagalvoju, koks būtų mano gyvenimas, jeigu aš nebūčiau krikščionė, tai aš to visai negaliu įsivaizduoti. Apie tai pagalvojus, mane tiesiog šiurpas nukrečia. Bet taip pat, kai aš apie tai pagalvoju, pamatau, kiek krikščionybė praturtina mano dvasią, praplečia ir įprasmina mano gyvenimą.

Pirmiausia, krikščionybė padaro mano gyvenimą prasmingą. Jis yra prasmingas, nes turi aiškų tikslą. O tikslas yra toks, kad, šiame gyvenime tarnaujant Kristui ir sekant jo mokslu, mano siela, kūnui mirus, nueis pas Dievą į dangų amžinam gyvenimui. Mano gyvenimas yra prasmingas, nes aš seku Kristų, kuris yra gėris ir pasaulio šviesa. Neturint šio tikslo, visas gyvenimas būtų tik paprasta kasdienybė. Man tikrai gaila tų žmonių, kurie neturi savo gyvenime tokio kilnaus tikslo. Jų tikslas paprastai būna patenkinti žemiškus geidulius, pasisotinti skaniais valgiais ir gėrimais, važinėti ištaisingais automobiliais, būti kitų garbinamais.

Kitas svarbus dalykas, kurį duoda krikščionybė, yra dvasinis saugumas. Aš žinau, kad esu Dievo saugoma nuo bet kokių dvasinių blogybių. Aš žinau, kad už mano sielos išganymą Kristus mirė, ir dabar, kai aš seku jo nurodytomis gairėmis, būsiu išgany-

ta. Aš jaučiuosi dvasiškai saugi ir stipri, jeigu kartais būčiau gundoma. Aš žinau, kad pasidavimas pagundai mane nukreiptų nuo Kristaus nurodyto kelio.

Kita svarbi krikščionybės savybė yra ta, kad joje viskas yra pagrįsta gėriu. Kristus mus moko būti geras ir gera daryti kitiems. Jeigu visi žmonės gyventų pagal krikščionišką moralę, tai šioje žemėje nebūtų blogio, tai būtų beveik rojus. Būdama krikščione, aš žinau, kad esu gėrio pusėje, kad aš atstovauju gėriui, pagrįstam Dievu, o ne blogiui, kuris yra iš piktosios dvasios. Nors kartais būnu neteisingai nuskriausta ar tai pavienių asmenų, ar organizacijų, aš ant jų nepyksiu, jiems atleidžiu, nes suprantu, kad jie "nežino, ką daro".

Man gaila tų žmonių, kurie negali apsištoti prie vieno tikėjimo, kitaip sakant, prie vienos bažnyčios. Jie neturi tvirto tikėjimo pagrindo ir mėtosi, kaip peteliškės, pagautos pirmų pavasario spindulių.

Viską susumavus, kas man yra svarbu krikščionybėje, gal yra tai, kad ji mane padaro idealiste. Idealistės gyvenimas gal neduoda medžiaginės naudos, bet dvasiškai mano gyvenimą labai praturtina.

Ką krikščionybė davė Lietuvai

(Jaunimo konkurse V premiją laimėjęs rašinys)

Rasa Hollenderytė

Šiuo laiku lietuviai Lietuvoje siekia dviejų dalykų: tikėjimo laisvės ir nepriklausomybės savo kraštui. Lietuviai nori laisvai gyventi, ugdyti savo kultūrą, laisvai praktikuoti savo tikėjimą. Žinoma, dabartinėje okupuotoje Lietuvoje tai nėra įmanoma. Per šimtmečius, nuo pat krikščionybės įvedimo, lietuviai išlaikė tvirtą tikėjimą į vieną Dievą, o per krikščionybę išlaikė ir savo tautos kultūrą.

Per šešis šimtus metų krikščionybė Lietuvoje paliko gilius pėdsakus. Pavyzdžiui, meno klestėjimą galime priskirti krikščionybės nuopelnams. Stipri meilė ir pasitikėjimas

Rasa Hollenderytė.

mas Dievu daugelyje lietuvių sukėlė kūrybingumą, skatino kurti ir tuo prisidėjo prie lietuviškos kultūros. Mes turime daug rašytojų ir poetų, kurie rašo religinės prozos ar poezijos. Religiniais motyvais kūrė Maiornis, tebekuria Bernardas Brazdžionis, Kazys Bradūnas ir kiti kūrėjai išeivijoje. Žinoma, Lietuvoje religiniai raštai yra uždrausti, bet daug poetų ir rašytojų kurtų šiomis temomis, jeigu jie būtų laisvi.

Net pirmoji lietuviška knyga buvo Martyno Mažvydo katekizmas 1547 metais. Mes žinome, kad ir spaudos draudimo laikais lietuviai daugiausia skaitydavo religines knygas, pvz., maldaknyges, ir dėl jų kovojo su rusų caro žandarais. Visi šie pavyzdžiai rodo, kad tų knygų kūrėjai turėjo Dievą savo širdyje, todėl jų raštai buvo tokie gražūs ir svarbūs lietuvių kultūrai.

Krikščionybė veikė ne tik mūsų literatūrą, bet ir meną. Lietuva yra garsi gražiomis bažnyčiomis ir mediniais, drožinėtais kryžiais. Visur Lietuvoje pakelės ir sodybos buvo papuoštos mediniais kryžiais, kurių daugumas buvo padaryti paprastų žmonių,

liaudies meistrų, Dievo garbei. Jurgaičių piakalnyje yra statomi kryžiai, ir tas kalnas vadinamas Kryžių kalnu. Tai tikras liaudies skulptūros muziejus, kuris liudija apie krikščionybės įtaką lietuvių tautai.

Lietuvos bažnyčios taip pat liudija apie krikščionybės įtaką lietuvių menui. Komunistų priespaudai įsigalėjus, daugelis bažnyčių buvo uždaryta, ir žmonės negali jose garbinti Dievo. Pvz., Vilniuje okupantai nuplėšė bokštus nuo puikiosios katedros, nudaužė jos kryžius ir šventųjų statulas. Tačiau katedra vis tiek svarbi lietuviams. Yra Vilniuje ir daugiau puikių bažnyčių, kaip Šv. Onos, Šv. Petro ir Povilo bažnyčia Vilniaus priemiestyje Antakalnyje — ji yra baroko stiliaus meno šedevras.

Kaune taip pat yra gražių, meniškų bažnyčių. Aš noriu paminėti Biržuose ant Širvintos ežero kranto esančią didelę Ev. Reformatų bažnyčią, kuri man yra labai ypatinga, nes mano močiutės tėvas kun. dr. P. Jakubėnas daug metų joje kunigavo.

Istorijos eigoje krikščionybė lietuviams atnešė daug gero, bet buvo ir neigiamų dalykų, kaip svetimų tautų (lenkų, vokiečių) įtaka ir mėginimas lietuvius nutautinti per bažnyčias. Tačiau svarbiausia, kad krikščionybė davė lietuviams tikėjimą, davė jėgų iškentėti sunkumus, priespaudą. Dievo galybė yra stipri, ir mes negalime to užmiršti. Lietuvoje krikščionybė tęsiasi jau 600 metų. Turėdami tvirtą tikėjimą, lietuviai gali melsiti Dievą, kad jis grąžintų jiems gimtosios žemės laisvę. O tai yra didžiausias krikščionybės nuopelnas Lietuvai.

■ JAV-se klauzūruotos Neturtėlių šv. Klaros seserys nuo rugsėjo 24 dienos įveda televizijoje religines programas, duodamos kasdien per 24 valandas. Jos tą religinę programą pradėjo 1981 m. savo garaže. Dabar ją duoda kabelio televizijoje 37-se valstijose. Ją perteikia 330 kabelio televizijos stočių. Apskaičiuojama, kad ją seka 5,4 mil. žmonių. Jai vadovauja klarisių vyriausioji — Motina Angelika.

■ Ukrainoje, Hrušiv kaimelyje, pasirodžiusi Marija. Reikšminga, kad apie tai parašė net sovietiniai laikraščiai, pažymėdami, kad į tą vakarinės Ukrainos dalį vyksta tūkstančiai žmonių.

Paruošė GEDIMINAS VAKARIS

NAMINĖS DEGTINĖS VARYTOJAI

"Tiesoje" rašoma, kad girtavimas — žala žmogui ir visuomenei. Per dvejus metus vidaus reikalų organai nustatė beveik 6500 su naminės degtinės vavyu, laikymu, pardavimu susijusių faktų. Sunaikino 1843 naminės aparatus, apie 155 tūkstančius litrų raugalo ir naminės. Savanoriškai atiduoti 47 aparatai.

Prieš keletą metų naminė degtinė buvo varoma tik keliuose rajonuose, o šiandien Lietuvoje praktiškai neliko nė vieno miesto arba rajono, išskyrus Pasvalį ir Neringą, kur nebūtų užfiksuota naminės gaminimo, laikymo arba pardavimo. Tai ypač aktualu Šiauriam, Vilkaviškio, Kaišiadorių, Kretingos, Prienų ir Raseinių rajonams.

Tačiau, nepaisant policijos persekiojimo, naminės vavymas vis labiau plinta. Jai gaminti naudojama vis daugiau cukraus ir kitų maisto produktų. Lietuvos TSR prekybos ministerijos duomenimis, 1986 metais respublikoje, palyginti su ankstesniais metais, cukraus parduota 5646 tonomis daugiau, o per penkis šių metų mėnesius cukraus pardavimas padidėjo dar 4998 tonos, arba 17.8%.

Pastaruoju metu duonos kepimo ir kitose maisto pramonėse padaugėjo mielių grobstymas. Šių metų gegužės 23 dieną buvo sulaikytas Kauno duonos kepimo pramonės susivienijimo 3-sios kepyklos darbininkas R. Mizgaitis su 140 kilogramų pagrobtų mielių. Panevėžio maisto produktų kombinato darbuotojai E. Brogis ir P. Meilūnas buvo sulaikyti pagrobę po 20 kilo-

gramų mielių, Ivanauskas — 41 kilogramą ir Vasiljevas — 10 kilogramų mielių. Panašių faktų pasitaikė ir kitose Vilniaus, Kauno, Klaipėdos miestų maisto ir duonos produktų pramonės įmonėse.

Kai kurie naminės vavytojai nusikalstamu amatu verčiasi atvirai, kaimynų ir darbo draugų akivaizdoje. Neretai naminės vavyimo aparatai arba jų dalys gaminamos darbo vietose iš pagrobtų medžiagų. Atėjus vasarai, naminės vavytojai persimetė į miškus. Miškų ūkio darbuotojai suranda net vieną nukirstą medį, tačiau, deja, nepastebi naminės vavyimo aparatų, o kartais net ištisų fabrikų. Sunku patikėti, kad niekas iš Kauno rajono Zapyškio kolūkio nežinojo apie firmą nedideliame miškelyje, kur milicijos darbuotojai aptiko ir sunaikino šešis naminės vavyimo aparatus ir 3 tūkstančius litrų raugalo.

Čia pateiktas tik vienas kitas faktas. Respublikoje jų yra labai daug.

TEATRAS ANT RATŲ

Jauno režisieriaus Gintaro Narutavičiaus iniciatyva prie Alytaus rajono kultūros namų suburtas naujas dramos teatro kolektyvas įsteigė "Vežimų" teatrą. Dviem arkliais pakinkytai vežimais meno saviveiklos entuziastai jau apkeliauo daugiau kaip pusę centrinių gyvenviečių. Aplankė pačius atkampiausius kaimus. Iš "Vežimų" teatro kaimuose skamba poezija ir liaudies dainos. ("Tiesa")

JAVŲ NUĖMIMAS LIETUVOJE

"Šiomet javus teks imti sudėtingomis sąlygomis. Būtina mobilizuoti visas jėgas, kad javai būtų nuimti kuo trumpesniu laiku" — pirmame puslapyje šaukia "Tiesa". Javų branda Lietuvoje, palyginti su daugiamėčiais vidurkiais, vėluoja 5-10 dienų. Žiemkenčiai vaškinę brandą anksčiau pasiekė rytinėje, pietinėje ir pietvakarinėje Lietuvos dalyse, kitur ji dar tik prasideda.

Nors liepos mėnesį lietaus buvo mažiau negu birželyje, tačiau drėgmės atsargos dirvoje viršija daugiamėčius vidurkius. Didesnė ir oro drėgmė, o tai irgi vėlina javų brandimą. Liepos pabaigoje praėjusios stip-

rios liūtys vietomis javus išguldė. Lietus stabdo javų brendimą, trukdo dirbti laukų darbus ir rugpjūčio pradžioje. Vietomis beveik kasdien palyja.

Daugiau kaip 2100 hektarų javų turi nukirsti "Artojo" kolūkio žemdirbiai (Panevėžio rajonas). Iš kai kurių kviečių plotų kombainininkai prikūlė po 47 centnerius grūdų iš hektaro. O su vasarajumi — blogai. Ūkio dirvose ir saulėtą vasarą drėgmės būna daug. O šiais metais — ką ir kalbėti. Birželio 22 d. būta tokios liūtys, kad mažoji Juodoji upelė ištveno kaip niekad. Liūtys smarkiai pakenkė vasarajui, suvešėjo piktžolės. Bus gerai, jei vasarojaus grūdų bent po 15 centnerių iš hektaro prikuls.

Kviečių derlius — neblogas. Tačiau nuimti jį nėra lengva. Lauke gaudžia kombainai. Iš vienos traktoriaus pusės — plūgas, iš kitos — lynas. Per dieną tenka aštuonis kartus traukti įklimpusius kombainus. Laukas tik pažiūrėti gražus, o iš tikrųjų jame daug klampių vietų. Matosi gilios ratų provėžos, šen bei ten stirkstantys nepalieti kviečių ploteliai. Ketvirtą dieną švietė saulė, bet kai kur dar žvilgėjo vanduo.

Lietus nudelsė derliaus nuėmimą ir kartu parodė laukų, galima sakyti, sveikatą. Šis laukas prieš dešimtį metų melioruotas, tačiau jau būtina drenažą rekonstruoti. Deja, komisija pačią blogiausią jo dalį išbraukė iš rekonstrukcijos projekto. Tad ir ateityje teks klampoti ir laužyti techniką.

VERKIANČI REIKIA ŠIENO

Laukuose kasdien vis tankesnės sėjėjų gretos. Suvėlavęs pavasaris nutolino ganiavą, todėl dabar ypač brangi kiekviena pašarų sauja. Kolūkiuose gyvulius šeria šiaudais, o šieną nurašo... Štai nuotykis "Tiltų" kolūkyje (Trakų raj.). Rytinis melžimas užsitęsė. Kaip tyčia sugedo ir pašarų dalintuvas. Karvės neramiai žvalgėsi, laukdamos savo davinio. Sprendžiant iš lentelių, kur surašytas jų davinys — jis ne toks ir mažas: šieno joms tenka po du kilogramus, siloso 20-25, koncentratų penki ir daugiau kilogramų. Tačiau lentelės sako viena, o gyvulių išvaizda, jų gailus myki-

mas kalba apie kitką. Šieną gyvuliai paskutinį kartą matė balandžio pradžioje. Kol ūgtelės žolė, teks verstis rūgščiu silosu, ruginiais šiaudais, kurių negailėdamas į ėdžias vertė šėrėjas. Po kelių minučių papeliję, apipuvę, seniai praradę skonį, šiaudai atsidurdavo ant tako, po gyvulių kojomis. Neapgausi gyvulio ir melasos pridėjęs — tik ją jis ir nulaižo. ... "Ką turime, tą duodame", — sakė karčią tiesą šėrėjas. Vargu ar "Tiltuose" kas prisimena tokį pavasarį, kad gyvuliai sotūs sulauktų ganiavos. O juk kiekvienais metais specialistai skaičiuoja, tariasi, kiek ir kokių reikės pašarų. Štai ir pernai nutarta, kad gyvuliams reikia 600 tonų šieno. Planas buvo įvykdytas ir viršytas. Tad kurgi dingo tas vertingas pašaras? Tiesa, veršeliams šiek tiek dar turima. Bet vargu ar ir jiems iki vasaros to šieno užteks. O kolūkio specialistai balandžio pradžioje nepasidrovėjo rajono informaciniam skaičiavimo skyriui perduoti, kad šieno užteks dar ir gegužės mėnesiui. Nepasidrovėjo ir veislinių telyčaičių fermos vedėja parodyti pašarų sunaudojimo žiniaraštį, kuriame juodu ant balto parašyta, kad telyčaitės balandžio mėnesį buvo šeriamos šienais, nors iš tikrųjų pati neprisiminė, kada paskutinį kartą galvijų ėdžiose buvo šis pašaras. Beje, ir silosas kolūkyje ne pats geriausias. Šakniavaisių gyvuliai šią žiemą visai nematė.

Nepasimokyta iš klaidų ir šiemet. Nesudaromi mėnesiniai pašarų naudojimo planai. Netikrinami jų likučiai. Ar išmoks "Tiltų" kolūkio fermų šeimininkai taupiau ir rūpestingiau naudoti pašarus, parodys kita žiema. ("Tiesa")

KIEK UŽTRUNKA LIETUVOJE Į BUTĄ ĮVESTI TELEFONĄ?

"Daugiau kaip dešimt metų laukiau, kad įvestų telefoną. Kai pagaliau gavau pranešimą ir sumokėjau pinigus, man buvo pasakyta, kad telefoną įves negreit — per šešis mėnesius. Kodėl, sumokėjus pinigus, taip ilgai reikia laukti telefono?" — "Tiesoje" klausia A. Šidlauskas.

V. Paškauskas "Tiesoje" klausia: "Esu pensininkas, Didžiojo Tėvynės karo dalyvis,

gyvenu nuosavame name. Kiek žinau, man be eilės turėtų įvesti telefoną. Parašiau pareiškimą Kapsuko ryšių mazgui. Ryšininkai atsakė, kad telefono įvedimas kainuos apie du tūkstančius rublių. Nutariau palaukti.

1986 metų pavasarį ryšininkai pradėjo ruošti tiesti kabelį, nes mūsų gatvėje atsirado daugiau norinčių įsivesti telefonus. Sudarėme kooperatyvą ir kiekvienas sumokėjo po penkiolika rublių už projektą. Tačiau po kelių dienų ir darbininkai, ir įrengimai dingo. Kreipėmės į ryšių mazgą, rašėme laiškus, klausdami, kada įves telefonus. Tačiau iki šiol nieko negirdėti”.

K. Dranginis "Tiesos" redakcijai rašo: "Mūsų šeima pasikeitė butais iš Klaipėdos į Kaišiadorius. Klaipėdoje turėjome telefoną. Kaišiadoryse mūsų dabartiniame bute taip pat buvo telefonas. Tačiau čia jį mums išjungė, o numerį perdavė kitam abonentui. Kaišiadorių miesto ir rajono vykdomieji komitetai pažadėjo, kad artimiausiu metu ras galimybę prijungti mums telefoną, tačiau ryšių mazgo viršininkas atsisakė tai daryti. Tik pažadėjo, kad, kai 1988 metų pirmajame ketvirtyje Kaišiadoryse bus įvesta 1000 naujų abonentų, gausime telefoną be eilės. Skaudu: Klaipėdoje telefono laukėme 4 metus, naudojomės juo tik 5 mėnesius, o dabar ir vėl turime laukti..."

Štai ką "Tiesa" rašo apie telefonus. Ji rašo, kad ryšininkų uždavinys — iki XX amžiaus pabaigos kiekvienai šeimai mieste įvesti telefonus. Planuojama, kad 1988 m. sausio 1 dieną miestuose telefonus turės 43-44%) o Vilniuje — 56% šeimų. Šio penkmečio pabaigoje respublikos miestų gyventojų butuose bus apie 460 tūkstančių telefonų. Kad iki 2000-ųjų metų visi turėtų telefonus, paskutinįjį dešimtmetį turėsime kasmet įrengti po 40-50 tūkstančių telefonų (dabar įrengiama po 25 tūkstančius). Kai telefonizavimo tempai lėtesni. Planuojama, kad visi kaimo gyventojai telefonus turės tik 2005 metais.

SUMAŽĖJO PRIMELŽIMAI

Pavasaris šiemet vėlavo, bet paskui gausūs lietūs ir šilti orai labai greitai pakėlė

visų ganyklų žolę. Ūkių specialistai turėjo pataisyti pašarų gamybos ir ganiavos planus. Tačiau daug kur nespėta susiorientuoti, blogai organizuojama ganiava, kaip reikiant neprižiūrimos ganyklos. Per gegužės ir birželio mėnesius, primilžius sumažino net 31-me rajono ūkyje. Ypač blogi reikalai Vilkaviškio, Pakruojo, Pasvalio, Biržų, Ignalinos rajonuose. Čia pirmaisiais vasaros mėnesiais iš karvės primelžta po 62-29 kg pieno mažiau. ("Tiesa")

PRISIPILTI Į MASINĄ BENZINO REIKIA VAŽIUOTI 30 KILOMETRŲ

Jonas Dagilis, Medeikių tarpukinio priešgaisrinio punkto vairuotojas, "Tiesoje" rašo apie automagėjų vargus dėl benzino. Jis sako, jog pageidauti, kad visose gyvenvietėse būtų įrengtos valstybinės degalinės, tikrai nerealu. Bet taikstytis su tuo, ką matome tik Biržų rajone, irgi negalima. Didžiausia benzino problema Vabalninke. Miestelyje, kuris prieš keliolika metų dar buvo rajono centras, benzinu prekiaavo vietos kooperatyvas Dabar nėra žmogaus, kuris dirbtų. Yra tik tūkstančiai motociklų bei individualių lengvųjų automobilių, kurių savininkai benzino gali gauti tik Biržuose, Panevėžyje ar Kupiškėje. Kurion pusėn važiuotum — vis daugiau kaip 30 kilometrų.

Automagėjai — žmonės įvairiausi. Vieni dažnai pasiekia ne tik kaimyninius rajonus, bet ir respublikas. Tokiems benzino problemos nėra. Skundžiasi tie, kas iš savo kolūkio, apylinkės ar miestelio toliau nenuvažiuoja. Vabalninke yra tarybinis ūkis-technikumas, ruošiantis ir mechanizatorius. Dalis moksleivių ratuoti. Jiems nuolat reikia benzino, bet į Panevėžį ar į Biržus neprivažinėsi.

Net pamačius, kaip iš sunkvežimio kėbulo prie individualaus garažo iškeliama bakeliai su benzinu, grobstymą įrodyti sunku. "Buvau Panevėžyje, nupirkau", — aiškina vairuotojas. Gali įtarti, kad benzinas perpiltas iš visuomeninio transporto, bet neįrodyti. Antra vertus, žmonės verčiami ieškoti benzino kaip kas išmano. Kiekvienas sukasi savaip, o tuo naudojasi pasipinigautojai.

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

KELETAS KLAUSIMŲ

1. *Kaip rašyti tautinių šokių pavadinimus — pirma didžiąja raide ir su kabutėmis (pvz., "Sadutė", "Jonkelis", "Blezdingėlė"), ar mažąja ir be kabučių (sadutė, jonkelis, blezdingėlė)?*

Mažąja ir be kabučių. Juk tai yra paprasti šokių pavadinimai, kaip *polka*, *valsas*, *suktinis*, *klumpakojis* ir kt. Kai kam gal atrodo, kad *Sadutė* yra moters ar mergaitės vardas, o *Jonkelis* — vyro, bet tai netiesa.

2. *Ar geriau sakyti "tai padarysiu dideliu malonumu", ar — "su dideliu malonumu"?*

Aišku — "su dideliu malonumu". Sakyti "dideliu malonumu" būtų klaida. Šios rūšies įnagininkai be prielinksnio *su* kai kurių buvo pradėti vartoti tada, kai mūsų kalbininkai ir mokytojai griežtai draudė vartoti priemonės įnagininką su prielinksniu *su*, pvz.: *Kirsti su kirviu, rašyti su pieštuku, kasti su kastuvu, važiuoti su automobiliu, vaiką maitinti su pienu, gyvulius šerti su*

Variantų, kaip kaime gyvenantį automėgėją aprūpinti benzinu, — dešimtys. Tačiau kol kas nieko nedaroma. Užtat benzinas ir teka pro šalį, tūkstančiai plaukia į sukčių kišenes. Matyt, ši didelė srovė ir pristabdo bet koki eksperimentavimą, neskatina ieškoti išeities. Užtat ir susidarė toks paradoksas. Benzino vartotojų mūsų rajone padaugėjo šimteriopai, tuo tarpu prekyba juo sumažėjo. Kiek tai tęsis?

šieniu ir pan. Dabar kalbininkai tokių posakių jau nesmerkia — leidžia vartoti ir vienaip, ir kitaip (su prielinksniu *su* ir be jo), nors jie gali atrodyti dviprasmiški. Tačiau ką nors padaryti "su malonumu" yra ne priemonės, o būdo įnagininkas. Tad posakiai "daryti su malonumu", "valgyti su apetitu", "kalbėti su pagarba", "žygiuoti su daina" yra visiškai geri.

Įnagininkas su prielinksniu *su* yra vartojamas ir tada, kai reiškiamo:

a) laiką: Atsikėliau *su* pirmais gaidžiais. Parėjau dar *su saule* (dar saulei nenusileidus);

b) priežastį: Atėjau *su reikalu*. Atėjo pasiuntinys *su linksma žinia*;

c) perviršį: Užmokėjau dolerį *su centais*. Pripylė indą *su kaupu*.

3. *Ar taisyklingas posakis "Aš priėjau išvados"?*

Netaisyklingas. Reikia sakyti "Aš priėjau išvadą". Palygink liaudies posakius: Jis kada nors prieis *liepto galą*. Keleivis priėjo *mažą trobelę*.

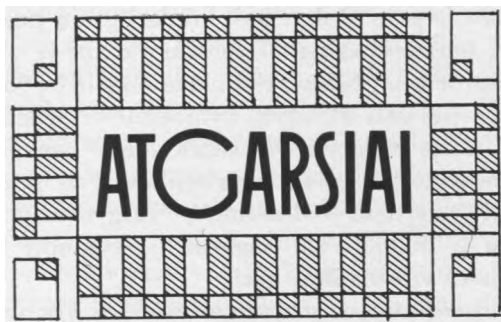
4. *Kaip lietuviškai vadinti humidifier ir dehumidifier?*

Humidifier galėtų būti *drėkintuvas*, o dehumidifier — *sausintuvas*. Ir kitus panašius angliškus pavadinimus galima versti atitinkamais žodžiais su priesaga *-tuvas*, pvz.: fan — *vėdintuvas*, air conditioner — *vėsintuvas*, drier — *džiovinuvas*, refrigerator — *šaldytuvas* ir kt.

■ Templetono premija už religinių vertybių ugdymą paskirta vengrų kilmės amerikiečiui benediktinui Stanley Jaki. Jis yra pasaulinio garso mokslininkas, dėsto Princetono universitete, yra parašęs 12 mokslo veikalų iš fizikos, astronomijos, elektroninių mokslų. Pasižymi teologinių ir griežtųjų mokslų derinimu.

■ Popiežius paskyrė komitetą, kuriam pavesta sudaryti naująjį katekizmą Visuotinei Bažnyčiai. Komitetui vadovaus kard. Ratzingeris.

■ Indijoje areštuotas vyskupas Paschal Topno, jėzuitas, už tai, kad šešis žmones atvertė į katalikybę. Toje valstijoje veikia įstatymas, suvaržas atsisvertimus. Vysk. Topno po arešto buvo paleistas už užstatą.

RAŠYKITE APIE ŠEIMAS

Pirmiau "Laiškuose lietuviams" buvo labai stiprus ir įdomus "Šeimos" skyrius. Buvo tikrai aktualių straipsnių, bet dabar šiais klausimais beveik nerašoma. Dėl ko?

R.N.

* Redakcija taip pat labai pasigenda straipsnių apie šeimų problemas. Dėl to šių metų suaugusiųjų konkursui paskyrėme nagrinėti šeimų problemas. Tikėkimės, kad atsiras daug gerų straipsnių.

"LAIŠKUS LIETUVIAMS" SKAITO IR JAUNIMAS

Puikus ir įdomus žurnalas, daug aktualių temų. Skaito ir mūsų dukros. Sėkmės!

Angelė Nelsienė

AR NETAISYTINAS REIKALAS?

Šių laikų švento gyvenimo žmogus Padre Pio išpažinčių klausydavo po aštuoniolika valandų per dieną. Laikė svarbiu darbu padėti žmonėms susitaisyti su Dievu. Fatimos Marija siūlo mažiausiai kartą per mėnesį atlikti išpažintį. Per EWTN katalikų televizijos stotį vienas pamaldus kunigas sakėsi padėjęs Viešpačiui, kad parapijos žmonės nesinaudoja Susitaikymo sakramentu. Gavęs tokį atsakymą: "O kaip tu gali prisidėti prie šio reikalo atitaisyti?" Tas kunigas nutarė nelaukti žmonių prašymo, bet ilgiau ir dažniau pasėdėti klausykoje savaitės dienomis.

Net graudu, kaip trumpai ir nesvarbiai yra kalbama apie išpažintį katalikiškam jaunimui, ypač mūsų stovyklose vasaros metu. Per ištisą dviejų savaitių stovyklą nebuvo pasiūlyta vaikams išpažinties. Mes, net suaugę, drovimės asmeniškai kunigą išsikviesti išpažinties klausyti, o juk jaunimas taip pat nedrąsus šiuo reikalu. Kunigai yra stovyklautojų dvasios vadai, bet ar nestinga jų vadovavimo šiame sakramentiniame reikale?

Ar nebūtų geriau stovyklos metu pranešti, jog kunigas bus tam tikroje vietoje tam tikru laiku kasdien, kad suteiktų jaunimui progą atlikti išpažintį arba su juo šiaip privačiai pasikalbėti? O jeigu ir niekas neatėis, tai kunigas šį trumpą laikotarpį ga-

lėtų paaugoti už jaunimą. Bet manau, kad ateitų. Jeigu ne tuoj pat, tai gal po vienos kitos dienos. Juk ar ne tokiu būdu sielos yra ganomos ir prijaunamos?

Ar šitoks kunigo pranešimas, pasiryžimas ir pasiaukojimas nepritrauktų daugiau jaunuolių prie atgailos? Manau, kad taip. Ar kunigas čia neparodytų savo veiksmu šio sakramento reikalingumą bei svarbą kataliko gyvenime? Manau, kad jaunimui to, ir trūksta — katekizavimo veiksmais.

O kaip padėtų jaunimui ir tėvams toks stovyklos kunigų dėmesys išpažinties svarbai! Ypač padėtų tiems, kurie namuose yra to mokomi. Nenoriu nė kalbėti apie apsvyrimą tų, kurie stovyklose neranda paramos namie įskiepytomis vertybėmis.

Kas taikoma stovykloms, žinoma, tinka ir mokykloms bei parapijoms.

Rūta Udrienė

* Mieloji Ponia, Jūsų susirūpinimas labai suprantamas, o Jūsų patarimas puikus. Tik kad būtų, kaip sako patarlė: "iš Jūsų burnos į Dievo ausį" — kad tai suprastų ir vykdytų stovyklų bei įvairių kursų kapelionai! Bet kartais ir kapelionams tenka sutikti pasipriešinimo net iš katalikiško jaunimo vadovų. Vienuose moksleivių kursuose buvo vadovų pasitarime iškeltas klausimas, kad reikėtų duoti jaunimui progą atlikti išpažintį. "Ką? — pasipriešino vienas vadovas-studentas, — mes norime gyventi pakilia nuotaika, o jūs siūlote kalbėti apie tai, kas slegia — apie nuodėmę!.." Ta proga prisiminiau kažkur skaitytus, taip pat studento, dienoraščio žodžius: "Šiandien buvau išpažinties. Pasijutau lyg iš naujo atgimęs! Išpažintis visuomet man labai pakelia nuotaiką. Kai Dievo vardu išgirsti kunigo išrišimo žodžius, kad visos nuodėmės tau atleistos, tai pajunti, kad kažkoks sunkumas nuo tavęs nukrito, pasijunti, lyg visas lengvesnis pasidarei, ir eini nuo klausykos beveik pasišokinėdamas. Atrodo, kad šventųjų statulos ir paveikslai į tave žiūri ir džiaugiasi. Nors diena būtų ir apsiniaukus, bet, rodos, kad saulė šviečia..."

■ Ukrainoje du vyskupai ir 23 kunigai, iki šiol ėję pareigas slapta, pareiškė, kad dabar jie pradės darbuotis viešai. Šį savo pareiškimą jie nusiuntė ir Aukščiausiai Sov. Sąjungos tarybai, ir Gorbačioviui. Pažymėtina, kad Ukrainos unitų Bažnyčia 1946 m. buvo paskelbta nelegalia, ir jos nariams buvo įsakyta jungtis prie stačiatikių. Iš Romos ateinančiomis žiniomis, slapta veikiančioje Ukrainos unitų katalikų Bažnyčioje esą 10 vyskupų, 1000 kunigų ir apie 4,5 mil. tikinčiųjų.

Pastorius skundžiasi savo draugui:

— Ta ilgų plaukų mada kartais sukelia didelių keblumų.

— Kokių?

— Praėjusį sekmadienį, tuokdamas vieną jauną porą, buvau priverstas jaunavedžiams pasakyti: "Gal kuris nors iš judviejų teiksis pabučiuoti jaunąją?"

Rimukas visą laiką savo mokytojai sako "tu". Mokytoja bausmei liepė jam penkiasdešimt kartų parašyti: "Į mokytoją reikia kreiptis Jūs".

Rimukas parašė tą sakinį šimtą kartų.

— O! — nudžiugo mokytoja. — Tikriausiai su-pratai savo kalbę.

— Taip, — atsakė berniukas, — noriu, kad tu daugiau nebepytum.

Prie žvejo prieina žmogus ir, dirstelėjęs jam per petį, klausia:

— Na, kaip? Kimba?

— Taip, — niūriai atsako žvejys. — Neseniai su-gavau vieną ir įmečiau į upę.

— O kodėl? Labai maža pakliuvo?

— Maždaug tokio didumo, kaip tamsta. Jis taip pat visą laiką klausinėjo, kimba ar ne. . .

Motina subarė savo sūnų:

— Kokius negražius žodžius tu vartoji! Labai negražu sakyti: kipšas, velnias!

— Bet, mamyte, — atsakė sūnelis, — juk juos vartoja ir Šekspyras.

— Tai nežaisk su juo daugiau!

Muitinėje:

— Ponia, ką jūs norėtumėte pateikti apžiūrėti muitininkams?

— Aš neturiu ką pateikti.

— O! Tai ta kailinė uodega, kuri kyšo iš po jūsų palto, yra jūsų nuosava?

Profesorius:

— Kodėl ant mano rašomojo stalo stovi rožės?

— Todėl, kad šiandien tavo vestuvių diena, — atsako jam žmona.

— O! Neužmiršk man priminti, kada bus tavo vestuvių diena. Aš taip pat tau padovanosiu ką nors gražaus. . .

TRUMPAI IŠ VISUR

■ Okupuotoje Lietuvoje pagrindinis 600 m. krikščionybės minėjimas įvyko Vilniuje birželio 28 dieną Šv. Petro ir Povilo bažnyčioje. Iškilmėms vadovavo vyskupų komisijos pirmininkas, Kauno ir Vilkaviškio vyskupijų apaštalinis administratorius, arkiv. Liudvikas Povilonis. Kartu su Lietuvos dvasininkija dalyvavo Latvijos vyskupas Janis Cakulis, Minsko ir Gudijos metropolitas Filaretas ir eilė kitų tikybų atstovų. Iškilmingos pamaldos tuo pačiu metu vyko dar penkiose Vilniaus bažnyčiose.

■ Sovietų Sąjungoje pirmą kartą Maskvos televizija ir radijas buvo pasiruošę transliuoti 15 minučių iš stačiatikių Velykų pamaldų. Keston žinių tarnyba praneša, kad tai buvo leidęs Gorbačiovas, tačiau staiga 10 min. prieš transliaciją telefonu paskambino Jegor Ligačevas, ir tą transliavimą uždraudė. Ligačevas yra antrasis komunistų partijos sekretorius, kuris veda ideologinius reikalus. Gorbačiovas Bažnyčią laiką teigiamu veiksniu istorijoje ir būsima sąjungininke moralinėje srityje. Sovietų viršūnėse vyksta kovos.

■ Estijoje mirė paskutinis katalikų kunigas Michael Krupmanas. Prieš II pasaulinį karą Estijoje buvo 6 katalikų parapijos, iš jų teliko tik viena, kurią aptarnavo dabar miręs kunigas. Visi Estijos kunigai buvo Sovietų ištremti į Sibirą.

■ Išeivijoje yra apie 600 lietuvių katalikų kunigų ir apie 500 lietuvaikių seselių vienuolių. Tai paaiškėjo iš vysk. P. Baltakio pranešimo lietuvių kunigų suvažiavime Romoje.

■ Lietuvoje paruoštas ir JAV-se prel. V. Balčiūno prižiūrimas bus spausdinamas viename kunigų breviorius, kuriuo galės naudotis ir seselės. Numatoma išleisti 5000 egzempliorių.

■ Čikagos apylinkių gyventojai Matthew ir Carol Schuck Schreiber, abudu katalikai laikraštininkai, ryžosi išvykti į Venecuelos misijas. Išėję 5 mėn. apmokymą, apsigyvens tarp Panare indėnų. Jie taipgi talkins, Šv. Raštą verčiant į vietines kalbas.

■ Arkivyskupą Joną Bulaitį popiežius Jonas Paulius II paskyrė apaštališkuoju nuncijumi Irane. Anksčiau arkiv. J. Bulaitis buvo nuncijumi Čade, Konge ir Centrinėje Afrikos respublikoje.

■ Vašingtone į kunigus įšventintas gydytojas, gerontologijos specialistas James Oberle, 37 m. Taipgi kunigu įšventintas į katalikybę perėjęs episkopų kunigas Winthrop J. Brainer, 47 m. Jis 8 m. buvo episkopų bažnyčios rektorius Baltimorėje.

■ Vokietijoje išleistas 20 psl. dailus leidinys paminėti Lietuvos krikšto 600 metų jubiliejų. Įvadą parašė lietuviams palankus Augsburgų vyskupas dr. Joseph Stimpfle.

■ Lenkijoje, Krokuvoje, susuktas filmas „Aukškalio įmonė“ pagal vysk. Karolio Wojtylos, dabartinio popiežiaus, dramą apie moterystę ir meilę. Pagrindiniuose vaidmenyse filme — Burt Lancaster ir Olivia Hussey.

■ Vatikano šaltiniai pranešė, kad nuo 1980 m. iki 1985 m. pasauly vienuolių ir diecezinių kunigų skaičius sumažėjo daugiau kaip 10.000, bet į kunigus besirengiančių klierikų skaičius padaugėjo.

■ Marijos skatikas, tokio pavadinimo fondas JAV - se, per du mėnesius pasiekė apie 10.000 dol. Jis skirtas padėti neturtingoms moterims ir vaikams.

■ Philipinų vyskupai kreipėsi į prezidentu Aquino, skatindami pravesti radikalią žemės reformą. Savo ganytojišku laišku atkreipė dėmesį, kad 70% iš 55 milijonų to krašto gyventojų yra neturintys.

■ Jonas Paulius II pagaliau po beveik devynerių savo popiežiavimo metų turėjo savaitės atostogas Italijos Cadore kalnuose. Norėjo jas praleisti ramybėje, tai net ir korespondentų nebuvo prie jo.

■ Ekvadoro vyskupas Alejandro Labaca Ugarte ir viena seselė misininke buvo rasti džunglėse nužudyti, perverti strėlėmis. Spėjama, kad tai buvo darbas indėnų, kurie suerzinti, kad atvykėliai užima jų žemes.

■ Telšių vyskupą Antaną Vaičių, atvykusį į 600 m. krikščionybės iškilmes Romoj, popiežius priėmė specialioje audiencijoje ir bevakarieniaujant teiravosi apie Lietuvos katalikų padėtį. Prašė perduoti sveikinimus Lietuvos vyskupams, kunigams, vienuoliams ir pasauliečiams.

■ Apklausinėjus 4000 baigusių Notre Dame universitetą, išryškėjo, kad graduantai politiškai yra daugiau konservatyvūs, o telogiškai — daugiau liberalūs, ypač gimimų kontrolės srityje.

■ Kard. Patrick O'Boyle, pirmasis Vašingtono arkivyskupas, mirė rugpjūčio 10 d., sulaukęs 91 m.

■ Filipinų kardinolas Sin, kuris lankėsi Sovietų Sąjungoje, Latvijoje ir Lietuvoje, atsiliepdamas į neteisingai paskelbtus jo lankymosi įspūdžius, pareiškė, kad jis niekada netikrino, jog Sovietų valdžioje yra religinė laisvė. Jis tik pareiškęs, kad, susitikdamas ten su žmonėmis, patyrė jų gyvą ir tvirtą tikėjimą.

■ Rytų Vokietijoje pirmą kartą po II pasaulinio karo pabaigos buvo sušauktas katalikų suvažiavimas, trukęs tris dienas. Dalyvavo 80.000 tikinčiųjų. Buvo perskaitytas popiežiaus Jono Pauliaus II laiškas, kviečiąs likti ištikimiams tikėjimui. Suvažiavimas vyko Drezdene. Apie jį rašė net ir valstybinė spauda, davė pranešimus radijas bei televizija. Rytų Vokietijoje yra 17 mil. gyventojų; katalikų apie milijonas.

■ Italijos vyriausias teismas atšaukė žemesnio teismo įsakymą areštuoti arkiv. Paulių Marcinkų ir kai kuriuos kitus Vatikano pareigūnus, kurie buvo kaltinami turėję ryšių su bankrutavusiu Ambrosiano banku Milane. Vyr. teismas, išnagrinėjęs bylą, nerado pagrindo nuspręsti, kad Vatikano banko prez. arkiv. P. Marcinkus ir kai kurie kiti aukštieji pareigūnai būtų kalti dėl to Milano banko transakcijų.

■ Anglijoje rugpjūčio 1 d. įšventintas kunigu David Mead Briggs, 76 m., kuris yra buvęs anglikonų kunigu, yra vedęs. Radęs katalikybėje tiesą, perėjo į katalikų Bažnyčią. Jo šventimuose dalyvavo jo žmona bei du sūnūs ir dvi dukraitės.

■ Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komisija paskyrė portugalą teisininką prof. Almeida Riveiro vadovauti specialiai šios komisijos darbo grupei, kuriai pavedama tyrinėti religinės laisvės pažeidimus įvairiose pasaulio šalyse. Darbo grupė padėsianti užmegzti civilinėms valdžioms ir religinėms bendruomenėms tarpusavio pasitarimus. Tokios darbo grupės sudarymui griežtai priešinosi Sovietų Sąjunga.

■ Vatikanas paskelbė, kad Tikėjimo doktrinos kongregacijos prefektas kard. Ratzingeris buvo susitikęs su arkiv. Marcei Lefebvre, kuris nepriėmė Vatikano II susirinkimo nutarimų ir buvo suspenduotas. Pasitarimas įvyko arkiv. Lefebvre prašant. Tęsėsi apie valandą. Apsvarstyti klausimai, liečiantys to arkivyskupo įkurtą Bendriją ir jos santykius su Apaštališkuoju Sostu. Pasitarimai bus tęsiami.

■ Lenkijoje iš 37 mil. gyventojų katalikų yra 35 milijonai. Veikia 27 vyskupijos su 8.528 parapijomis, kuriose darbuojasi 22.000 kunigų. Veikia apie 100 moterų ir apie 50 vyrų vienuolynų. Lenkijos vyskupijų seminarijose, neskaitant vienuolijų, yra 8.833 klierikai. Per dešimtmetį paaugo 110%.

Juoz. Pr.

“LAIŠKŲ LIETUVIAMS” EKSKURSIJA

Daugeliui pageidaujant, ateinančiais metais manome organizuoti poros savaitių ekskursiją į Pietų Ameriką, maždaug nuo balandžio 23 iki gegužės 7 dienos. Daugiau informacijų duosime vėliau.

DVIDEŠIMT DEVINTASIS KONKURSAS

“Laiškai lietuviams” skelbia dvidešimt devintąjį straipsnio konkursą suaugusiems ir jaunimui. Temos laisvos, tik suaugusiųjų rašinys turi tikti “Šeimos” skyriui, o jaunimo — “Jaunimo” skyriui. Taigi reikia rašyti apie šeimų ir jaunimo problemas.

Suaugusiųjų straipsnis turi būti bent trijų “Laiškų lietuviams” puslapių (apie 1800 žodžių), o jaunimo — bent vieno “L.L.” puslapio (apie 600 žodžių). Pageidaujama, kad straipsniai būtų parašyti mašinėle. Konkurso dalyviai pasirenka temą, pasirašo slapyvardžiu, į atskirą vokelį įdeda savo tikrąją pavardę, adresą bei telefoną ir viską sudėję į didesnę voka, atsiunčia redakcijai iki 1988 metų kovo mėn. 1 dienos. Vėliau atsiųsti straipsniai nebus premijuojami.

Premijų skaičių ir didumą nuspręs konkurso vertinimo komisija, kuri bus paskelbta vėliau. Premijoms turime daugiau kaip pusantro tūkstančio dolerių. Laimėtojams premijos bus įteiktos “Laiškų lietuviams” metu — šventėje 1988 m. balandžio mėn. 17 dieną Čikagos Jaunimo centre.

Norėdami palengvinti pasirinkti temas, duosime keletą sugestijų. Suaugusieji galėtų rašyti, pavyzdžiui, apie tokius klausimus: Tėvai ir vaikai. Šeimos vargai ir džiaugsmas. Alkoholis ir šeima. Šeimos draugai. Šeimų griovėjai. Kaip sucementuoti šeimą, kad nesugriūtų. Meilė ir pavydas šeimoje. Mišrių šeimų problemos. Atlaidumas šeimoje: klysti — žmoniška, atleisti — dieviška. Tėvų problemos, vaikams kuriant mišrias šeimas. Senatvės problemos (ir tėvams, ir vaikams); ar senus tėvus laikyti namie, ar atiduoti į prieglaudą. Ar tarp dabartinių tėvų ir vaikų nėra susiaurėjęs kartų atotrūkis (generation gap).

Jaunimui: Kas turėjo daugiausia įtakos tavo gyvenime. Ar svarbu žinoti savo šeimos kilmę, šaknis. Ar jaunimo moralei turi daug įtakos filmas, televizija, spauda. AIDS epidemijos įtaka jaunimo moralei. Ko reikia, kad lietuvių būtų ilgiau išsilaikyti; kaip jaunimas gali padėti. Draugo reikšmė mano gyvenime. Paguoda, atlikus pareigą. Į ką kreipti dėmesį, renkantis gyvenimo draugą, -ę, pašaukimą, studijų sritį. Kaip naudingiausiai praleisti laisvalaikį. Sportas ir mokslas. Santykiai su tėvais. Ar religija yra našta, ar paguoda. Ar jaunimui naudinga aplankyti Lietuvą. Ar įmanoma lietuviška veikla be lietuvių kalbos.

Nuoširdi padėka “LAIŠKŲ LIETUVIAMS” rėmėjams

25 dol. aukojo Nina Gailiūnienė.

Po 20 dol. aukojo: A. Žemaitaitis, L. Krikščiūnienė, M. Žeimys.

Po 15 dol. aukojo: K. Aukškalnis, R. Kilius, A. Šoliūnienė.

12 dol. aukojo O. Vaitas.

Po 10 dol. aukojo: J. Širka, A. Domanskis, L. Kriaučeliūnas, G. Viskantas, L. Senkevičienė, A. Bailey, J. Vilkas, M. Stankus, A. Barkauskienė, R. Kronas, D. Žilis, Z. Jonikas, A. Schweickhardt, V. Fidleris, S. Aleksa.

9 dol. aukojo P. Karosas.

8 dol. aukojo O. Bundelis.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redaktoriaus pavaduotojas — Antanas Saulaitis, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Nijolė Užubalienė, Gediminas Vakarlis. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Adresas: 2345 West 56th Street, Chicago, IL 60636. Telef. 312-737-8400. Nekaltai Pradėtosios Švenč. M. Marijos seserų spaustuvė, Putnam, Connecticut 06260. Metinė prenumerata — 10 dol., atskiras numeris — 1 dol.